

Vi kan tro att vi är fria från styrning, men vi levererar precis det som systemet vill ha.

TOM KARLSSON SIDAN 14

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GU Journalen

OBEROENDE TIDNING FÖR MEDARBETARE PÅ GÖTEBORGS UNIVERSITET/#6 DECEMBER 2017

STATEN OCH FOLKET

VICTOR LAPUENTE VILL SE
FÖRSONING I KATALONIEN

NYHETER

#metoo skakar om

NYHETER

Hon tar över
Sahlgrenska akademien

REPORTAGE

Uppmuntra
populärvetenskap

Internationalisering bidrar till FN:s hållbarhetsmål

... att höja attraktionskraften för vårt universitet.

Foto: JOHAN WINGBORG

VÅR ROLL som universitet har hållbarhetsfrågorna kommit att få allt större betydelse. Det har för mig blivit väldigt tydligt vid de internationella konferenser jag deltagit i under hösten. Alla har, på lite olika sätt, haft fokus på FN:s Agenda 2030 och de 17 globala hållbarhetsmålen. Ett exempel är SANORD som är ett nätverk för lärosäten i Norden och i södra Afrika.

Vid en SANORD-kongress i Zimbabwe nyligen, handlade en stor del av diskussionen om hur vi tillsammans kan ta oss an regionala och globala utmaningar inom forskning, utbildning och innovation, men också om hur vi kan bidra till arbetet med att uppnå FN:s hållbarhetsmål. För mig är detta en viktig anledning till varför Göteborgs universitet ska utveckla och stärka sitt internationaliseringsarbete.

EN ANNAN VIKTIG anledning är att höja attraktionskraften för vårt universitet. Min förhoppning är att ett mer internationellt universitet ska locka både fler studenter och kvalificerade forskare. Ytterligare ett skäl är att regeringen har satt press på oss lärosäten att bli mer internationella.

För att flytta fram positionerna internationellt behöver vi först veta var vi står idag. Det handlar om vilka kontakter, samarbeten och utbyten vi redan har inom såväl forskning som utbildning. International Center har bland annat fått i uppdrag att göra en inventering av våra samarbetsavtal när det gäller studentutbyten. Enligt denna har vi totalt 1 161

avtal spridda på universitetets olika nivåer. Merparten av dessa har fokus på studentmobilitet på grund och avancerad nivå. 220 eller knappt 20 procent av avtalen är utomeuropeiska.

NÄR DET GÄLLER universitetsgemensamma utomeuropeiska avtal så finns det 29 aktiva avtal som går i båda riktningar. Det är få jämfört med många andra svenska lärosäten, exempelvis med Uppsala som har väldigt många fler. Vad som är bra är att de avtal vi har ofta är med högt rankade universitet, det gäller för såväl USA som Kina och Japan. I USA har vi också fyra nya nordamerikanska universitet på ingång. I Sydafrika är vi på väg att sluta ett universitetsgemensamt avtal med universitetet i Pretoria.

För att bli starkare inom internationalisering, behöver vi också fundera över vad vi vill uppnå och hur det ska gå till. Min tanke är att vi under 2018 ska ta fram en universitetsgemensam internationaliseringsstrategi som ska ge en färdriktning framåt. Som jag uppfattat det finns en samsyn om att en sådan behövs.

För ett universitet som vill bidra till en bättre framtid är internationalisering helt enkelt ett område som inte går att välja bort.

EVA WIBERG

RED Bekämpa falska påståenden

FAKTAPOLARISERING som breder ut sig är farlig och får ständigt ny näring av populistiska krafter, inte bara Trumps alla dumheter. Som Åsa Wikforss, filosof vid Stockholms universitet, har visat i den nya boken *Alternativa fakta. Om kunskapen och dess fiender* är det en farlig utveckling när debatten drivs av känslor. Ju mer polariserat ett samhälle är, desto mer ökar också

faktapolariseringen. I takt med att klyftorna ökar i ett samhälle ökar också spänningarna.

SOM UNIVERSITET har vi förstås en särskild uppgift att bekämpa dessa strömningar som ytterst hotar demokratin och grunden för vårt gemensamma samhälle. I detta nummer diskuteras populärvetenskap som ett sätt att nyansera och problematisera

olika ämnen, snarare än att förenkla. De sociala medierna ger också helt nya möjligheter att föra ut forskningen och bland annat intervjuas statsvetaren Anders Sundell. Populärvetenskap ger få meritpoäng men är kanske viktigare än någonsin.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

34

Projekt Korsband vänder sig till de tusentals svenskar som skadat främre korsbandet. Här testas Marcus Idoff.

Foto: JOHAN WINGBORG

UR INNEHÅLLET

NYHETER 04–19

- 04. Jämställdhetsintegrering på gång bland naturvetare.
- 05. #metoo kommer inte att rinna ut i sanden, lovar rektor.
- 06. Doktorander på fältarbete är extra utsatta.
- 08. Ninni Carlsson förklarar hur #metoo kunde spridas så snabbt.
- 11. Arbetsmiljöombud, ett viktigt uppdrag få vill ha.
- 12. Så påverkas du av webbutvecklingsprogrammet.

- 13. Småföretagarna försvinner när storföretag tar över kaféerna.
- 14. New public management, vad är egentligen det?
- 16. Möt Agneta Holmäng, ny dekan på Sahlgrenska akademien.
- 18. Konsortium tar över SND.

PROFILEN 20–24

- 20. Victor Lapuente hoppas på lugn i Katalonien.

FOKUS 26–30

- 26. Populärvetenskap är viktigt men ger inga meriter.

- 28. Släpp in humanisterna i debatten!
- 29. Politologerna bloggar tillsammans.
- 30. Nationalencyklopedin eller Wikipedia?

REPORTAGE 31–35

- 31. Doktoranderna ordnade sin egen konferens.
- 32. Konstvandring på fysikcentrum.
- 34. Möt Susanne Beischer.

FOLK 36–43

- 36. Debatt: Fram för digitala tentor!
- 37. Krönika: Bort med Bard!
- 38. Sifa Cakmak Teloglu imponeras av svenska förskolor.
- 40. Nytt om folk.
- 43. Forskare från hela Sverige kom till Tjärnö.

Genusvetare granskar utlysningar

Idag har Naturvetenskapliga fakulteten endast 22 procent kvinnliga professorer. Samtidigt pågår här, liksom vid övriga GU, ett arbete med jämställdhetsintegrering.

– Många naturvetenskapliga ämnen är manligt dominerade, men långt ifrån alla, förklarar dekan Elisabet Ahlberg.

HITTILLS I ÅR har Naturvetenskapliga fakulteten anställt åtta nya professorer, varav två kvinnor. Alla professorer, utom en man, är befordrade. Ytterligare tre professorer finns på förslag av Lärarförslagsnämnden, två manliga och en kvinnlig. Om förslagen går igenom ger det åtta nya manliga och tre nya kvinnliga professorer under året.

– Hos oss är det fakultetens lärarförslagsnämnd som hanterar anställningsärenden, alltså inte institutionen, förklarar fakultetssekreterare Marie Emanuelsson. Men en eller två representanter för institutionen finns med under hela anställningsprocessen, och det är prefekten som föreslår sakkunniga. För lektorat har vi två sakkunniga och för professorstjänst tre, vilket är fler än vad GU:s anställningsordning kräver.

ELISABET AHLBERG påpekar att fakulteten är noga med att anlita både manliga och kvinnliga sakkunniga.

– Jag ber de sakkunniga ta fram en tåggrupp, utan inbördes rangordning, som tydligt ska motiveras, samt ber dem också förklara varför somliga hamnar utanför den grup-

pen. Ofta, men inte alltid, gör de sakkunniga samma bedömning.

Under flera av höstens rekryteringar har representanter för Nationella sekretariatet för genusforskning suttit med. En av dem är Anna Peixoto, universitetslektor i arbetsvetenskap.

– VI ÄR DÄR SOM observatörer men kan också lämna förslag, exempelvis när det gäller hur ledigkungalönelserna från de sakkunniga kan formuleras, så att de är tydliga. Jag tycker att det är bra att hela fakulteten är engagerad, särskilt små institutioner som inte rekryterar så ofta kan behöva den extra kompetens som finns centralt.

Bland fakultetens lektorer ser statistiken mer jämställd ut än bland professorerna, med cirka 41 procent kvinnor. Och under året har fakulteten fått 11 nya lektorer, varav sex kvinnor. Sex av de nya lektorerna är rekryterade, hälften är kvinnor. Lärarförslagsnämnden har ytterligare två manliga lektorer på förslag. Om också dessa förslag går igenom innebär det alltså sju nya manliga och sex nya kvinnliga lektorer.

ELISABET AHLBERG menar att det sedan länge pågår ett arbete för att höja kvinnliga medarbetares meriter.

– Bland annat ser institutionerna över tjänstgöringsplanerna. Det är inget nytt initiativ utan de resultat vi nu ser beror på mångårigt arbete.

Anna Peixoto menar att det finns flera saker man kan titta på när det gäller jämställdhet.

– Hur se utlysningarna ut? Vilka ord väljer man, är de så snävt

Vi söker helt enkelt de bästa.

ELISABET AHLBERG

Anna Peixoto

formulerade att bara ett litet antal personer kan söka? Hur väljs de sakkunniga ut, har man tänkt på att ha med både kvinnor och män, och vilka instruktioner har de fått när det gäller att skriva utlåtanden? Mycket arbete handlar om att vara tydlig. Det viktigaste är att granskning av meriterna sker på sådant sätt att meritokratin säkerställs.

Flera naturvetenskapliga ämnen är dock fortfarande starkt manligt dominerade, förklarar Elisabet Ahlberg.

– Men inom exempelvis kulturvård är det ganska jämnt, så det finns stora skillnader mellan discipliner.

Fakultetens utlysningar är alltid internationella, men det påverkar inte könsbalansen, menar Elisabet Ahlberg.

– Nej, jag kan inte se att det har något med saken att göra inom de naturvetenskapliga ämnena. Vi söker helt enkelt de bästa.

EVA LUNDGREN

Fakta/Andelen kvinnor och män (antal individer)

	kvinnor	män	
Forskare	30	53	36 %
Gästlärare	3	11	27 %
Postdoktor	15	25	38 %
Professor	21	73	22 %
Universitetslektor	34	49	41 %

Statistiken är hämtad ur Löneregistret, december 2017.

Nolltolerans råder

– Vi kommer att sätta in ett helt paket med stöd från både personalenheten, utbildningsenheten, företagshälsan och studenthälsovården. Den här frågan tas på största allvar och kommer inte att tillåtas rinna ut i sanden.

Det lovar rektor Eva Wiberg med anledning av #metookampanjen och #akademiuppropet.

– **JAG ÄR FÖRFÄRAD** men inte förvånad. Den fråga alla ställer nu är hur vi kan få till stånd en verklig och varaktig förändring. För att klara det måste alla delar av samhället ta sitt ansvar, förklarar Eva Wiberg med anledning av den lavin av avslöjanden av sexuella övergrepp och kränkande särbehandling som kommit fram i medierna de senaste veckorna.

Bland annat kommer Göteborgs universitets alla personalutbildningar att innehålla större moment om sexuella trakasserier och kränkande behandling, från introduktionskursen för nyanställda till alla chefskurser.

– Nästa år kommer universitetet att få flera nya dekaner och prefekter och de kommer samtliga att få särskild information om förhållningssätt vid kränkningar av olika slag. Också alla studenter kommer att få information vid kursstart, både på svenska och engelska. Vi kommer också att arbeta förebyggande i de utvecklingssamtal som regelbundet sker mellan chef och medarbetare.

PERSONALENHETEN planerar också att i januari anordna särskilda utredningsstugor som man kan anmäla sig till. Syftet med dessa är att gå genom regelverk, utredningsmetodik och möjliggöra erfarenhetsutbyte.

– Göteborgs universitets styrelse har också blivit informerad om hur vi jobbar med frågan och kommer att följa upp våra åtgärder, berättar Eva Wiberg.

Universitetet är en elitistisk organisation där många medarbetare befinner sig i stark beroendeställning. Särskilt doktorander brukar framhållas som utsatta, och kanske allra mest de som kommer hit från ett annat land.

Göteborgs universitet tar sexuella trakasserier och kränkande särbehandling på största allvar.

EVA WIBERG

– **VI I SVERIGE** tycker nog att vi är ganska trygga men för den som kommer från en annan kultur, med andra referensramar, är det inte så lätt att förstå vad som gäller. Därför är det viktigt att alla som kommer till GU från utlandet, vare sig de är forskare, lärare, doktorander eller studenter, får ta del av vårt jämställdhetsarbete och blir upplysta om att det är nolltolerans för trakasserier som gäller.

Kränkande särbehandling lyder under arbetsmiljölagen medan sexuella trakasserier faller under allmänt åtal och ska polisanmälas. I Arbetsmiljöbarometern för 2015 uppgav 1,6 procent av medarbetarna att de under året utsatts för sexuella trakasserier, vilket motsvarar 58 medarbetare.

– Man kan anta att mörkertalet är stort, påpekar Eva Wiberg. Många avstår kanske från att anmäla för

Foto: JOHAN WINGBORG

Rektor Eva Wiberg

Fakta

Om du behöver stöd eller råd när det gäller sexuella trakasserier eller kränkande behandling kan du vända dig till Feelgood, som är Göteborgs universitets huvudleverantör av företagshälso-tjänster. Information finns på <https://medarbetarportalen.gu.se/anstallning>.

att det var länge sedan händelsen inträffade, för att de inte vill bråka eller för att de inte tycker att det är någon idé. Men även om en anmälan inte leder till något i det enskilda fallet kan det hjälpa polisen att hitta ett mönster hos en viss person.

Även om det finns gråzoner för vad som ska ses som trakasserier eller kränkningar menar Eva Wiberg att de flesta nog ändå känner på sig var gränsen går.

– Jag hoppas att de som blivit utsatta tar mod till sig och anmäler till sina chefer eller direkt till polisen. Göteborgs universitets ledning tar dessa frågor på största allvar och kommer att se till att #metoo leder till en verklig förändring.

EVA LUNDGREN

Utländska doktorander sårbara

– När vi om tio år ser tillbaka på 2017 kommer vi att tänka: Det var då det hände!

Åtminstone hoppas de tre doktorander som GU Journalen talat med att #metoo-rörelsen och #akademiuppropet inte bara bleknar bort utan leder till verklig förändring.

Text: EVA LUNGGREN Foto: JOHAN WINGBORG

– ÄVEN OM JAG vet att sexuella trakasserier förekommer överallt i samhället hade jag inte väntat mig denna lavin av berättelser, förklarar Houman Sadri, ordförande för GUDK, Göteborgs universitets doktorandkommitté. Varenda kvinna jag talat med om #metoo har haft en självupplevd historia.

Sexuella trakasserier handlar om makt, påpekar Malin Podlevskikh Carlström, vice ordförande för GUDK.

– När Göteborgs universitet 2015 beslöt att vi doktorander har rätt till anställning från första dagen, förbättrades vår ställning avsevärt. Dessutom har ytterligare rättigheter tillkommit under åren. Men det som står på pappret stämmer tyvärr inte alltid med verkligheten; doktorander har exempelvis rätt att byta handledare utan att motivera varför, men hur ska den som är mitt uppe i ett projekt göra det? Många känner heller inte till vad som gäller, även om just Humanistiska fakulteten, där jag är verksam, informerar alla doktorander om deras rättigheter redan när de antas.

– Trakasserier är alltid hemskt, men doktorander i fältarbete är särskilt utsatta, berättar doktoranden Anna. Jag har nyligen gjort studier i några flyktingläger. Vid ett tillfälle blev jag trakasserad av två politiker vilket gjorde mig helt chockerad. Är man ute på fält är det svårt att få det stöd man behöver.

Om fältarbetare vill åka hem i förtid måste de ofta betala för resan själva.

– DET INNEBÄR DELS en stor kostnad som man kanske inte ha råd med, dels är det inte säkert att man får ett nytt stipendium så att man kan åka tillbaka och fullfölja sitt projekt. Det är fel att institutionen ofta har en så snål budget för fältstudier att det inte finns resurser att gripa in om något skulle hända.

En handledares uppgift är dock att stötta sin doktorand, annars gör hen inte sitt jobb, konstaterar Houman Sadri.

– GU har samma ansvar oavsett vilka de forskarstuderande är, var de än befinner sig och oavsett vilken sorts forskning de utför. Tänk om en

Houman Sadri hoppas att #metoo inte bara kommer att rinna ut i sanden utan leda till verklig förändring.

doktorand råkar mitt in i en konflikt, exempelvis i Mellanöstern, då måste universitetet förstås agera.

Kanske borde GU inrätta en särskild hot-line-funktion som alla på fältarbete har direktkontakt med, föreslår Malin Podlevskikh Carlström.

– DET SKULLE JU vara ett stöd också för handledaren som ofta inte är en specialist på den speciella situationen i det land där doktoranden befinner sig.

Också brist på språkkunskaper skapar sårbarhet. Göteborgs uni-

versitet ska vara ett internationellt lärosäte där all väsentlig information ska finnas på både svenska och engelska, enligt den språkpolicy rektor antog 2015.

Riktigt så fungerar det dock inte, förklarar Anna.

- På vissa institutioner kommunicerar man enbart på svenska och det finns ont om information på engelska; som utländsk doktorand är man då beroende av att någon annan översätter, vilket kan få doktoranden att uppfatta sig som ett problem. Den som inte förstår blir ju också utesluten ur gruppen.

En särskilt utsatt grupp är de så kallade sandwichdoktoranderna, biståndsdoktorander som med hjälp av Sida studerar i Sverige för att sedan resa tillbaka till sina hemländer och bidra till utvecklingen där.

- DE TALAR OFTA sämre engelska än andra doktorander och har dessutom en ännu mer pressad arbetssituation, det vore en katastrof för dem att återvända hem utan examen, förklarar Houman Sadri.

Att vara doktorand är att befinna sig i en ganska ambivalent situation. Man är både anställd forskare och student, representeras ibland av studentkåren men inte alltid, är längst ner i hierarkin men ändå viktig för att forskning och undervisning ska fungera.

- Min handledare, som jag för övrigt kommer väldigt väl överens med, är inte min chef men har ändå makt över mig, påpekar Houman Sadri. Det är handledaren som avgör om jag exempelvis har gjort de 80 procent av forskningsarbetet som ger mig rätt till löneförhöjning.

- DE FLESTA doktorander tycker ju om att forska och skulle gärna vilja stanna kvar vid universitetet, förklarar Malin Podlevskikh Carlström. Vill man publicera tillsammans med sin handledare och vara med på forskningsansökningar kanske man låter bli att påpeka problem,

Malin Podlevskikh Carlström föreslår att en hot-line-funktion inrättas för dem som är på fältarbete.

Samtidigt finns tydliga regler om vad som gäller, det är alltså inte det som är problemet.

MALIN PODLEVSKIKH CARLSTRÖM

särskilt om det inte är så långt kvar till disputationen. Samtidigt finns tydliga regler om vad som gäller, det är alltså inte det som är problemet, utan att man vid vissa fakulteter eller institutioner inte följer upp att de verkligen används.

#METOO-RÖRELSEN och den efterföljande #akademiupproret måste leda till förändring, det menar alla tre doktoranderna.

- Det finns två möjligheter: antingen dör rörelsen bara ut och samhället fortsätter sopa sexuella trakasserier under mattan, eller så kommer 2017 att bli året då det faktiskt händer något, förklarar Houman Sadri. För leder inte all denna uppståndelse till någon varaktig utveckling, då finns det nog ingenting som kommer att göra det. ■

Fakta

Anna är en av GU:s många utländska doktorander. Hon vill vara anonym.

Malin Podlevskikh Carlström är doktorand i slaviska språk samt vice ordförande för Göteborgs universitets doktorandkommitté.

Houman Sadri är doktorand i engelska med litteraturvetenskaplig inriktning, ordförande för Göteborgs universitets doktorandkommitté samt ledamot av Humanistiska fakultetsstyrelsen.

Doktorandreglerna finns här: <https://medarbetarportalen.gu.se/styrdokument/Utbildning>

Språkpolycyn finns här: <https://medarbetarportalen.gu.se/styrdokument/internationalisering>.

Kampanjen #metoo på sociala medier där kvinnor delar med sig av erfarenheter av sexuella övergrepp.

Foto: Claudio Bresciani/TT

Metoo inget nytt fenomen

Det är feminismens starka ställning i Sverige som har gjort att kvinnor har valt att bryta tystnaden på bred front. Det menar forskare Ninni Carlsson med anledning av #metoo-kampanjens stora genomslag.

Men det visar också att det behövs mer forskning om makt, kön och våld.

- **VI ÄR SÅ YTTERST** få i Sverige som forskar om sexuella kränkningar och min erfarenhet är att alla vi kan beskriva samma motstånd inom akademien för forskning om kön och våld generellt, säger Ninni Carlsson som har intervjuat kvinnor om sexuella övergrepp.

Sedan i höstas har det blivit väldigt många intervjuer i tidningar och tv för Ninni Carlsson och hon känner sig både stressad och glad.

- Jag är djupt rörd och tacksam över att få vara med om detta idag. Det mod och solidaritet kvinnor visar varandra denna höst gör mig väldigt hoppfull. Till och med kvinnor i prostitution protesterar. Den här tiden kommer att gå till historien och jag tror att det kommer att leda till en verklig förändring.

KLART ÄR ATT #metoo inte hade fått så stort genomslag om inte kvinnor i frigörelsen på 70-talet börjat dela erfarenhet och protestera mot ojämlikheter, menar Ninni Carlsson.

- 1976 hade vi den första debatten om sexuella kränkningar och våldtäkter. Sedan har debatten kommit i vågor, med både framgångar och bakslag. Men det har inte tagit riktig fart trots skärpt sex-lagstiftning, trots diskrimineringslag, trots att vi har

fått kvinnojourer och att trots kvinnor har börjat tala med varandra, har vi inte fått stopp på brotten.

Samtidigt påpekar hon att kvinnornas ställning i Sverige har stärkts på många områden.

- Det viktigaste är att vi kan utbilda oss och yrkesarbeta på ett helt annat sätt än förut och försörja oss själva. Kvinnornas intåg på universitetet har varit explosionsartad.

- **I ANDRA LÄNDER**, som i Italien och Ryssland, har inte debatten alls varit lika omfattande. Det beror förmodligen på att Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Vi kan se det i olika undersökningar, nu senast i EU:s jämställdhetsindex. Kvinnor är därför inte längre rädda för att säga: Nu räcker det!

Som Ninni Carlsson har visat i sin avhandling *Avslöjandets tid. Kvinnors bearbetning av sexuella övergrepp* (2009) måste det finnas ett samhälle som lyssnar om kvinnor och flickor ska våga berätta.

- Att bearbeta sexuella kränkningar är i sig en motståndshandling. Det är ett motstånd i medvetande, tanke, upplevelse och handling. Det är en protest mot sociala orättvisor och en vilja att göra upp med vad som har hänt.

Men det blev möjligt först efter det att kvinnorörelsen på 70-talet hade vaknat. Det vi ser nu är resultatet av en personlig och social mobilisering som pågått i 40 år.

Den offentliga debatten är en viktig del av den bearbetningen.

- **DE KVINNOR SOM** jag intervjuade, som kommer från olika generationer, började känna ett enormt tryck att berätta om sina erfarenheter på grund av debatten. "Jag har varit tyst så länge. Nu måste jag få prata om det oavsett om andra vill höra om det eller inte". Att bli hörd, trodd innebar en existentiell förändrande upplevelse, berättar Ninni Carlsson.

Hon har själv funderat mycket på vad det är i tiden som har gjort metoo-kampanjen möjlig. Att den har fått så stort genomslag är delvis tack vare sociala medier men inte i sig en förklaring.

- **DET ÄR MÅNGA** som spekulerar om orsakerna. Men vi vet inte förrän vi har genomfört forskning om det. Jag är nyfiken på att ta reda på vad som gjorde att de första kvinnorna i oktober tog steget och att jämföra det med min avhandling.

Hon drar slutsatsen att det behövs mer forskning. Hon menar att det har blivit svårare att få forsk-

Den här tiden kommer att gå till historien och jag tror att det kommer att leda till en verklig förändring.

NINNI CARLSSON

Fakta: #metoo

Många har beskrivit metoo-rörelsen som en revolution. Hittills har över 70 000 svenska kvinnor skrivit på upprop mot sexuella trakasserier i ett 50-tal branscher och sektorer. Först ut i Sverige var skådespelerskorna, sedan kom teater- och filmvärlden, politiken, akademien, rättsväsendet, teknik- och byggbranschen, polisen och till och med prostituerade har vittnat om sextrakasserier och övergrepp. Uppropet började i oktober med att skådespelaren Alyssa Milano lyfte upp hashtaggen Metoo på Twitter och fick en global proteströrelse mot sexuella trakasserier att brisera som mobiliserats i 40 år.

Att alla kvinnors vittnesmål nu kommer ut i ljuset är nödvändigt för förändring, anser Ninni Carlsson, lektor vid institutionen för socialt arbete.

ningsmedel de senaste 10 åren och de medel som utlysts har i huvudsak gått till medicinsk och psykologisk forskning om förövare och förövarbehandling.

- SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA forskningsprojekt med makt- och könsperspektiv inom området sexuella kränkningar har haft mycket svårt att få finansiering. Det behövs en förändring där området generellt och sådana teoretiska perspektiv prioriteras.

Även om hon delar akademikinornas rörelse vill hon inte vara förespråkare för akademiupproret.

- Det finns andra som har det uppdraget och måste hedras för det. Trots att kvinnorna har kommit in på bred front är det fortfarande en värld där män är gynnade, där mäns position är starkare. Det finns struk-

turer som hjälper män till högre poster och bättre löner. Akademin är också av hävd hierarkisk och kollegialiteten har uppluckrats på bekostnad av ökad byråkratisering och new public management. Vi lever i en tid av ekonomiska åtstramningar och större studentkullar, vilket har försvagat anställningsformerna och många har visstidsanställningar. Om en ung kvinnlig akademiker hamnar i en sådan beroendeställning, är det mycket svårt att slå larm. Många som vågat har mötts av tystnad.

ENLIGT NINNI CARLSSON, som också utbildar lärare i högskolepedagogik på PIL-enheten, är det viktigt att universitetet erbjuder möjligheter att diskutera sexuella trakasserier.

- Det handlar om att skapa strukturer där kvinnor kan dela erfarenheter och uttala krav på förändring.

Också män behöver diskutera vad maskuliniteter har med detta att göra, och vad de vill göra åt dem. Universitetsledningen har en särskilt viktig roll i att lyssna, ta till sig och att gå från ord till handling.

- MINA RÅD: Lyssna till diskrimineringsombudsmannen och följ den nya lagen. Dessutom bör kunskap om sexuella trakasserier och lagstiftningen vara en obligatorisk del av alla chefs- och professionsutbildningar. Till sist tycker jag att vi bör återupprätta 70-talets honnörssord. Vi behöver tala om ett *solidariskt vi*, där alla vågar tala och bryta tystnaden. Solidaritet, systerskap - och det personliga är politiskt.

Text: **ALLAN ERIKSSON**

Foto: **JOHAN WINGBORG**

ARBETSMILJÖ

Ont om tid för ombud

Illustration: Kristina Edgren

Att vara arbetsmiljöombud är ett ansvarsfullt uppdrag, men det är svårt att få tiden att räcka till. Dessutom har uppdraget låg status. Det är några slutsatser av en enkät som fackförbundet ST vid GU nyligen har gjort.

ENKÄTEN SKICKADES UT till samtliga arbetsmiljöombud som är anslutna till OFR/S på universitetet, sammanlagt 66 personer. En tredjedel svarade.

Uppdraget som ombud är ett av de viktigaste uppdragen vi kan ta på oss. Det är trist att många inte vågar göra det av rädsla för att trampa någon på tårna. Den här enkäten visar att det är värre ställt med arbetsmiljöombuden än vad vi kunde ana, säger Solveig Persson, arbetsmiljöansvarig för ST, som tillsammans med Anna Nilsson har tagit fram och sammanställt enkäten.

DET ÄR ARBETSMILJÖLAGEN som stipulerar att det ska finnas arbetsmiljöombud eller skyddsombud på alla arbetsplatser med fem eller fler anställda. Den som åtar sig uppdraget har rätt att bli befriad från ordinarie arbetsuppgifter och arbetsgivaren ska ha en generös inställning när det gäller arbetsmiljöombudets nedsättning i tjänst. Riktlinjen är att arbetsmiljöombud har 10 procent

i nedsättning, huvudarbetsmiljöombud 25 procent. Så ser det ut på papperet, i verkligheten är det ofta en helt annan sak.

Enligt enkäten lägger de flesta ner cirka 10-15 timmar per månad på uppdraget.

Den som är vald ska få den tid som krävs för sitt uppdrag. Men det fungerar tyvärr inte så i praktiken. Vissa får 10 procent, andra får inte ens det. Framför allt är det många som menar att de inte får någon avlastning i tjänsten utan får klämma in det i dagens arbete, säger Solveig Persson.

PÅ FRÅGAN OM din chef garanterar att du kan avsätta 10 procent eller mer av tjänsten för uppdraget svarar lika många ja som nej. Men om det däremot uppstår extraordinära händelser svarar de flesta att de skulle kunna avsätta ytterligare tid men att det skulle ske på bekostnad av de ordinarie arbetsuppgifterna.

Arbetet läggs på hög, så är det bara. Man får inte någon avlastning utan förväntas utföra samma arbetsuppgifter. Det strider mot reglerna, säger Solveig Persson som påpekar att hon har en bra chef på institutionen för språk och litteraturer som ger henne den tid som krävs.

I de fria svaren är det flera som uppmärksammar bristen på status. Ett ombud skriver: "Färre är fackligt

intresserade och färre tar frivilligt på sig mer arbete såsom som ett AMO-uppdrag. Jag upplever att alla medarbetare har så slimmade tjänster idag att man helt enkelt inte orkar med mer arbete." Några efterlyser tydligare riktlinjer för ombuden samt någon form av erkännande för ett arbete som inte syns.

Vissa får 10 procent, andra får inte ens det.

SOLVEIG PERSSON

Alla som jobbar inom GU vet att vi har nolltolerans mot mobbning och trakasserier.

– DET GÖR MIG förtvivlad. Enkäten visar att inom delar av organisationen, bland annat inom Gemensamma förvaltningen, är statusen på arbetet som ombud lika med noll. Det är viktigt att känna till att ombuden inte jobbar för facken utan är valda och representerar medarbetarna. Dessutom verkar det finns en ganska stor okunskap om vilka rättigheter och skyddsombud har.

Solveig Persson påpekar att arbetsmiljöombud har en särskilt viktig roll i organisationsförändringar och omflyttningar men även på arbetsplatser med hög sjukskrivning.

Vi är inte psykologer men kan vara ett bollplank, någon att vända sig till när det är tufft. Vi har tystnadsplikt och man behöver inte vara rädd för att det ska komma fram. Det tyngsta vapnet är att vi kan stänga en arbetsplats om vi bedömer att det finns stor risk för ohälsa, säger Solveig Persson.

ALLAN ERIKSSON

Helt ny webbplats om två år

Göteborgs universitets nya webbplats har nu sakta börjat ta form och ska vara färdig att presenteras under 2019. Fokus för projektet är att samla Göteborgs universitet under en mer användarvänlig, översiktlig och tillgänglighetsanpassad plats.

– **DELS VILL VI** kommunicera att vi är en seriös, akademisk verksamhet med ett allvarligt budskap. Vi vill också samla den här informationen på ett så integrerat sätt som möjligt och få en stabil struktur. Men det handlar dessutom om att det ska vara så säkert och korrekt som möjligt. Tiderna förändras och vi måste hänga med, säger Fredrika Lagergren Wahlin, prefekt på institutionen för tillämpad IT och blivande vicerektor för samverkan.

HON SITTER SEDAN en tid tillbaka med i styrgruppen för projektet som började ta form genom en förstudie 2015. I takt med internationaliseringsvisionerna har också universitetets ansikte utåt varit allt viktigare att putsa på. Och att det redan borde ha skett är något som delprojektledaren för extern webb, Malin Carlgren, kommunikatör på kommunikationsenheten, skriver under på.

– Jag tror att man först nu förstått webbens betydelse för organisationen när studenter ska söka sig till GU, komma i kontakt med vår organisation och som verktyg i när vi ska lyfta fram vår verksamhet.

En viktig del av projektet handlar om att byta fokus. Webbplatsen ska inte utgå ifrån hur universitetet är organiserat utan i stället fokusera på

att det ska vara lätt att hitta på webbplatsen.

– Problemet nu är att vi har en djup och snårig struktur, med många sidor, många pdf:er, vilket skapar en svårnavigerad miljö där man lätt tappar bort sig i strukturen, säger Malin Carlgren.

REDAN I OKTOBER i år har en ny plattform för sökfunktionen introducerats och det tekniska utvecklingsarbetet startar efter nyår. Samtliga förändringar pågår parallellt och slutresultatet ska bli just en gemensam plats för Göteborgs universitet.

– Ja och det är något som vi sett när vi tittat på andra exempel. Att det kännetecknar de andra sidorna runtom i världen: att vi bedriver forskning, utbildning och samverkan och kan kommunicera det. Och det behöver inte vara på ett tråkigt sätt. Inte alls, säger Fredrika Lagergren Wahlin.

DE SJU OLIKA delprojektgrupperna har jobbat nära referensgrupper där både studenter och anställda ingått och varit ett viktigt verktyg för att driva projektet framåt.

Ett av delprojekten är det som ska ge en förbättrad kurs och programkatalog, där Pontus Sundén, kommunikatör på Sahlgrenska akademien, är delprojektledare.

– Mycket av det vi jobbar med

Webbutvecklingsprojektet

Tiderna förändras och vi måste hänga med.

FREDRIKA LAGERGREN WAHLIN

Startade 2015 med förstudier. Pågår mellan 2017 och 2019.

Beräknas kosta 30,4 miljoner.

Ett samarbete mellan kommunikationsenheten och IT-enheten.

Projektet handlar i första hand om att skapa:

- en ny extern webbplats, med en väl fungerande sökfunktion och en ny digital kurs- och programkatalog för våra utbildningar.

- ett nytt publiceringsverktyg och en ny redaktionsorganisation ska också införas vilket påverkar alla som idag publicerar på universitetets webbplats.

En global aktör tar över kaféerna

finns redan på plats. Informationen som finns är bra, korrekt och konkret, men vi ska ta det vidare. Idag behöver man som blivande student gå till olika webbplatser för att skaffa den information man behöver. Vi ska samla det på ett ställe och göra det till en helt gemensam katalog.

- Studenterna vill ha allt samlat på ett och samma ställe. Detaljer, översikter, inspiration, behörighetskrav - allt det på en plats och det är det vi jobbar mot, säger Pontus Sundén.

PROJEKTET HAR ÄVEN haft de nya EU-direktiven om tillgänglighet att förhålla sig till och stor fokus i designarbetet ligger på just det.

- Det är ett jätteviktigt arbete och vi följer givetvis direktiven. Det kan handla om användning av färger och textstorlek, men också om hur sidan är uppbyggd och kodad för att vara just lättillgänglig, säger

Malin Carlgren.

För anställda och besökare kommer arbetet bakom inte att synas nämnvärt. Den stora lanseringen är planerad till juni 2019 och som det ser ut nu håller tidsplanen.

- Men vi har redan börjat arbetet och omflyttning av information pågår redan nu, säger Malin Carlgren.

Nästa år får en kopp Kravmärkt kaffe inte kosta mer än 10 spänn. Det är ett resultat av den upphandling som blev klar i december, där ett stort multinationellt bolag tar över samtliga kaféer på universitetsområdet. Förhoppningen är att kaféerna ska öppnas till terminsstart.

SOM GU JOURNALEN skrev om i oktober blev upphandlingen av GU:s kaféverksamhet kraftigt försenad, vilket enligt upphandlare Malin Martinsson först och främst beror på komplexiteten där 10 olika kaféer skulle anpassas till universitetets olika behov.

Enligt den student- och medarbetarenkät som gjordes innan upphandlingen, framgick det tydligt att miljö och hållbarhet står högt i kurs.

- Vi har ställt extra höga krav på miljö- och hållbarhet. Eurest lade sig på högsta nivå, tyckte vi. Alla deras verksamheter kommer att vara Kravcertifierade senast under 2019. Företaget hade också pratat med studenter och samarbetar med en kulinarisk ut-

vecklare som anpassar maten efter säsongen. Dessutom har de intressanta idéer om hur matsvinnet kan minskas.

Upphandlingen var indelad i två steg: I den första bjöds leverantörer in och fick komma med intresseanmälningar. Sedan utvärderades de åtta företagen som visade intresse. Bara de som klarade minimikraven fick lämna in anbud. Men i slutändan blev det bara konkurrens mellan tre av kaféerna, där två leverantörer hade lämnat in anbud. I denna prövning fick Eurest, som tidigare drivit bland annat Handelsrätten och Anatomen på GU, flest poäng.

MALIN MARTINSSON menar att alla aktörer har deltagit på samma villkor. Att småföretagarna inte tilldelats några kaféer beror på att de inte klarade av kraven som kan ställas av en statlig myndighet.

- De mindre leverantörerna klarade inte den ekonomiska granskningen. Vi har inte ställt särskilt höga krav: man ska ha F-skattsedel, ha betalt sina skatter och vara kreditbehörig. Att de små leverantörerna

föll bort har flera orsaker. En är att det är svårt att få lönsamhet i ett litet kafé, tror Malin Martinsson.

- **INGET FÖRETAG** ger sig in på den här marknaden för att bedriva välgörenhet, utan man vill göra en vinst. Det måste man ha förståelse för. Samtidigt är företagen väl medvetna om prisnivån och konkurrensen.

Enligt det så kallade tilldelningsbeslutet gäller de nya avtalen i tre år, med möjlighet till förlängning i två år. Det som återstår nu är att skriva avtal. Tiden är knapp. Om ett par veckor börjar vårterminen, men enligt Malin Martinsson har leverantören lovat att vara igång till terminsstart. Däremot är det oklart hur det blir med kaféverksamheten på Psykologen och HDK, där kom det inte in några anbud alls.

- Vi jobbar för att hitta en lösning och har informerat chefer och personal på respektive ställe, säger Malin Martinsson.

ALLAN ERIKSSON

ALDIJANA TALIC

NPM slagträ i debatten

New public management är ett begrepp som förekommit flitigt i debatterna på senare tid, så även inom akademien. Tanken är att göra saker mer effektivt, men reformerna är långt ifrån oproblematiska.

Text: HENRIK SANDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

UNDER EN TID har Göteborgs universitet, liksom andra universitet och samhället i stort, kommit att präglas av olika reformer som faller under begreppet new public management, eller NPM. Kort kan man säga att NPM är ett samlingsbegrepp för en rad olika sätt att försöka effektivisera den offentliga sektorn genom att låna idéer från näringslivet. Men även om NPM är något man ofta slänger sig med i debatter är det inte alltid helt lätt att veta vad som menas med det.

Tom Karlsson, forskare vid Förvaltningshögskolan, har nyligen kommit ut med boken *New Public Management - ett nyliberalt 90-talsfenomen?* där han reder ut begreppet och sätter det i en historisk kontext. Han menar att NPM urvattnats till att innefatta så mycket att det nästan är bäst att undvika det helt.

- Om vi till exempel är kritiska till vinst i välfärden av ideologiska skäl är problemet med att säga att det är NPM som är felet att vi då också säger att en noggrann informationsinhämtning, för att veta vilka resurser som behövs, också är dåligt. Det är så stort så att vi nästan inte kan prata om det. Är vi kritiska mot prestationsmätning - kritisera prestationsmätning, säger Tom Karlsson.

MED DET SAGT finns det många saker som trots allt kan sägas falla under NPM och som är högst aktuella frågor inom akademien. Marknadsstyrning, management-ideal och standardisering är några exempel, där kanske Bolognaprocessen är en av de största reformerna på senare år. En annan omdebatterad fråga på Göteborgs universitet är linjestyningen, där man gått ifrån ett kollegialt styre och istället lagt makten hos prefekten.

- Jag tror inte att man ska överdriva konsekvenserna, men många upplever att de inte känner igen sig i verk-

samheten längre. Om man är van vid kollegialt styre kan det skapa någon form av dissonans. Jag tror att det i praktiken ändå är så att prefekten inte kan genomföra vilka beslut som helst, men det har ett symbolvärde, säger Tom Karlsson.

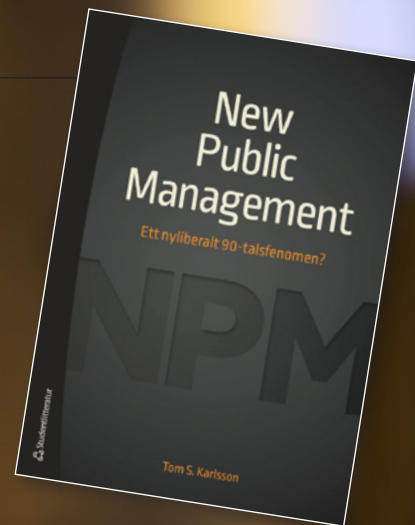
Även om det vanligen inte inkluderas i diskussionen om NPM så slår marknadstänkandet också igenom när det gäller att söka forskningspengar, och där blir konsekvenserna mer påtagliga.

- Det är en helt bisarr situation där vi använder mycket av vår kompetens och våra resurser till att jaga medel för att fortsätta forska. Hade vi lagt all den energin på att faktiskt forska hade vi kunnat göra väldigt, väldigt mycket. Man skulle kunna fundera över att helt enkelt bara dela ut forskningsmedlen rakt över istället, säger Tom Karlsson.

GENOM ATT ANVÄNDA ett system där publikationer i olika tidskrifter ger olika poäng försöker man mäta hur mycket forskning som produceras och hur bra den är. Detta ligger sedan delvis till grund för hur mycket pengar institutionen får. Ett uppenbart problem med det är att sådant som publiceras på ställen som inte ger några poäng alls inte heller räknas i statistiken, däribland debattartiklar, rapporter till myndigheter och mycket annat.

- Min bok gavs ut på Studentlitteratur och då får Förvaltningshögskolan poäng, men skulle det vara ett annat förlag hade vi kanske inte fått det. Det kan vara samma bok. Då är frågan om inte systemet är felriggat, säger Tom Karlsson.

Ett annat kanske mindre uppenbart problem är att tidskrifterna som ger poäng ofta ligger bakom en betalvägg, vilket hindrar spridningen av den forskning

Tom Karlsson

Aktuell: Boken *New Public Management* – ett nyliberalt 90-talsfenomen?

Jobbar som: Lektor på Förvaltningshögskolan

Bakgrund: Disputerade i företagsekonomi på Ekonomihögskolan vid Lunds universitet, men har en bakgrund både som kock och inom telemarketing. Kom till GU 2016.

Bor: Utby, Göteborg.

Familj: Partner och två barn.

Ålder: 38 år.

Vanligaste irritationen: När den offentliga sektorn inte fungerar så bra som den skulle kunna.

Oväntad talang: Är ruggigt bra på att backa med bil och släp.

som görs. Det som mäts och utvärderas når ofta varken allmänhet eller politiker, utan premierar en inomvetenskaplig debatt. Resultatmätning finns även inom undervisningen, där det är genomströmning av studenter som mäts. Där menar Tom Karlsson att det största felet är att man inte tar någon hänsyn till bildning, vilket förstås är ett problem för högre utbildning.

- Systemet med studentpeng innebär att vi får halva summan när studenten antas och resten när de är godkända. Man behöver inte vara särskilt konspiratoriskt lagd för att förstå att genomströmningen ökar, åtminstone potentiellt, genom att vi sänker kunskapskraven, säger han.

Ytterligare en risk är att studenterna, kanske framför allt de utländska studenter som måste betala för utbildningen, ser sig som kunder.

- Jag tror det är skadligt om våra studenter får uppfattningen att det finns en köp-säljrelation. Dels kommer bildningen på efterkälken, dels kan studenterna bli upprörda när de blir underkända för att de inte "fått vad de betalat för".

DET FINNS NATURLIGTVIS också fördelar med NPM, och Tom Karlsson tror ändå att vi trots allt behöver ett styrsystem. Det han vill poängtera är att systemet då måste ordnas så att det faktiskt ger effekter som är önskvärda.

- Människor är fantastiskt anpassningsbara. Vi kan tro att vi är fria från styrning, men vi levererar precis det som systemet vill ha. Det är därför de här frågorna är så viktiga, tycker jag, även i samhället i stort, så att vi vet vilka konsekvenserna blir.

Söker samförstånd

– Jag vill ge det kollegiala styret mer kraft.

Det säger Agneta Holmäng som med bred marginal vann dekanvalet vid Sahlgrenska akademien.

AGNETA HOLMÄNG är förstås glad över valresultatet. Men hon är nästan ännu mer nöjd över valdeltagandet, som hamnade på strax över 60 procent, den högsta siffran sedan 2012 då fakulteten började sammanställa valstatistik.

– Det visar att våra medarbetare är engagerade, och det är något jag verkligen arbetat för under mina 11 år som prefekt. Forskargrupper lever ofta i sina egna bubblor och intresserar sig inte för verksamheten i stort, utom när det kommer ett beslut som inte passar dem. Jag har lagt ner mycket energi på att skapa ordning och reda vid beslutsfattande, vilket ger transparens och därmed möjlighet att förstå bakgrunden, även om man inte alltid får som man vill.

SOM NY DEKAN kommer Agneta Holmäng att gå runt på alla institutioner och försöka träffa så många medarbetare som möjligt. Hennes fokus kommer bland annat att ligga på att försöka överbygga de motsättningar som kan finnas inom akademien och skapa större samarbete mellan institutionerna. Dessutom kommer hon att gå ut med en fråga till alla forskningsgruppsledare om vilka enskilda reformer som mest skulle gagna deras verksamhet.

Agneta Holmäng tycker att samarbete är viktigt.

– Vi får ofta utländska besökare

till Sahlgrenska akademien och de blir alltid imponerade över vår goda relation till sjukhuset. Dessutom samverkar vi med Chalmers, exempelvis genom MedTech West, som är den mest framstående plattformen inom området teknik-livsvetenskaper i Sverige. Vi har ju också ett brett samarbete med övriga GU, exempelvis genom centrumbildningarna AgeCap och Celam och jag har själv suttit i Idrottshögskolans styrelse.

DET FINNS ALLTSÅ stora fördelar med att vara en del av ett stort och brett universitet, även om Agneta Holmäng tycker att Sahlgrenska akademien, som står för nästan hälften av GU:s ekonomiska omsättning, borde ha ett större inflytande. Dessutom tror hon att man mer än idag borde respektera de olika fakulteternas särart.

Även politiska beslut skapar problem.

– Regeringen har exempelvis bestämt att forskarassistenttjänsterna ska bort senast 1 april 2018, vilket innebär att vi kommer att få ett femtiotal nya biträdande lektorer nästa år, som nästan alla är externfinansierade. Vi har ingen möjlighet att ge undervisningstimmar till alla dem eftersom våra professionsutbildningar kräver specifik kompetens. Samtidigt ska även GU:s anställningsordning ses över, där ett förslag är att en lektor ska ha rätt att befordras till professor. Sahlgrenska akademien är istället enig om att befordran enbart ska vara en möjlighet. Om det förslaget går igenom måste vi tillåtas ha egna regler.

Istället bör tjänster lysas ut på alla nivåer, menar Agneta Holmäng.

– Liksom andra lärosäten i landet

har vi alldeles för hög internrekrytering, därför borde vi snarare underlätta för medarbetare att flytta runt än uppmuntra dem bli kvar hela livet på samma ställe. Det utgör också en orättvisa för unga skickliga forskare som, utan egen förvällan, inte haft möjlighet att erövra riktigt konkurrenskraftiga meriter under sin doktorandperiod eller postdoktorstid. De riskerar att stängas ute från en akademisk karriär om man alltför tidigt bestämmer vilka som en dag ska få bli professorer.

EN ANNAN VIKTIG fråga är de byggprojekt som planeras på Medicinareberget, bland annat ett stort naturvetarhus.

– Samarbetet med Naturvetenskapliga fakulteten är väldigt viktigt för oss. Men att bygga ett hus mitt på berget för 650 forskare och 2 000 studenter känns väl mastigt, tycker jag. Där behöver vi tänka vidare.

Agneta Holmäng vill också passa på att locka externa medel till Sahlgrenska akademien, nu när KI:s många svårigheter kanske får finansierare att intressera sig för andra medicinska lärosäten. Hon vill också fokusera på studenterna, som enligt en ny undersökning lider av mycket stress.

Som dekan är man ansiktet utåt för fakulteten.

AGNETA HOLMÄNG

UNDER SIN TID som prefekt har hon haft åtminstone något lite tid för sin forskning. Det kommer hon dock knappast att ha nu.

– Jag leder projektet Ponch som studerar kostens betydelse hos kvinnor med graviditetsdiabetes. Vi har fått en del nationella anslag och kommit fram till intressanta resultat. Och som tur är har jag en duktig postdoktor som kan ta över ansvaret när jag inte hinner med.

Agneta Holmäng har alltid jobbat mycket. Skälet till att hon orkar med ett högt tempo är att hon är nogg med att också ge sig tid för återhämtning.

– Jag måste hinna sitta ner och läsa en bok emellanåt. Och så har jag man, fyra barn och två hundar som jag också vill hinna med.

Text: **EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON**

Foto: **THOMAS JOHANSSON**

A portrait of Agneta Holmäng, a woman with wavy blonde hair, wearing a black blazer over a leopard-print top and a gold necklace. She is smiling slightly and looking towards the camera. Her hands are clasped in front of her. The background is a blurred outdoor setting.

Agneta Holmäng

Ålder: 58 år.

Aktuell som: Ny dekan för Sahlgrenska akademien.

Gör: Prefekt för institutionen för neurovetenskap och fysiologi. Leder projektet Ponch, Pregnancy Obesity Nutrition Child Health.

Bakgrund: Hon är i grunden läkare. Professor i laborativ medicin och har bland annat undervisat många år i endokrin fysiologi. Styrelseledamot i flertalet kommittéer, styrgrupper och råd. Har genomfört utvärderingar för forskningsråd och stiftelser i Norge, Tjeckien, Danmark, Österrike, Australien, Island, Qatar och Italien. Hon har varit handledare för många doktorander.

Familj: Man (som också är läkare) och fyra barn. Den yngste, 19-åringen, bor kvar hemma.

Bor: I Kullavik.

Intressen: Tränar varje dag efter jobbet, och har två hundar av rasen shetland sheepdog. Älskar att laga mat.

Förebild: Pappa.

Personlig egenskap: Glad och positiv.

Om #metoo: Det har medvetandgjort kvinnornas situation på ett bra sätt, men hon har själv aldrig blivit utsatt.

Det här visste du inte: Ett sommarlov skötte Agneta Holmäng en lantgård och mjölkade kor på Gotland. Under studietiden på Karolinska Institutet hade hon militärt ridtillstånd på kavalleriregemente.

Nytt konsortium tar över SND

Svensk nationell datatjänst, SND, har av Vetenskapsrådet beviljats 70 miljoner kronor under fem år för att både förändra och utöka sin verksamhet.

Bland annat tar ett konsortium, bestående av sju lärosäten, över ledningen.

DE SJU LÄROSÄTEN som ska ingå i konsortiet kommer att specialisera sig och fungera som nationella kunskapscentrum inom olika domän- eller vetenskapsområden. Dessutom har ett nätverk med ytterligare 20 lärosäten knutits till konsortiet, som alla ska bygga upp lokala stödfunktioner för hantering och tillgängliggörande av forskningsdata, så kallade data access units.

- Det SND hjälper till med är främst berikning med metadata, men även med alla andra steg som krävs för data ska kunna beskrivas, deponeras,

delas och hittas, både nationellt och internationellt, berättar föreståndaren **Max Petzold**. Samarbetet innebär bland annat gemensam e-struktur och programvara samt samma metastandarder. Tanken är att forskarna ska vända sig till sina egna datahanteringskontor för att få hjälp, men SND kommer att fortsätta ge stöd, särskilt i utvecklingsfasen.

ATT GÖRA FORSKNINGSDATA öppet tillgängliga har blivit en allt hetare fråga. Både svenska finansiärer och EU:s Horisont 2020 rekommenderar öppenhet, liksom stora internationella finansiärer, som Welcome Trust och Gates Foundation. Också allt fler tid-

Foto: JOHAN WINGSBORG

SND

Svensk nationell datatjänst kommer från och med

1 januari att ledas av ett konsortium bestående av universiteterna i Göteborg, Uppsala, Lund, Stockholm, Umeå samt Karolinska Institutet och SLU med GU som värdunderstitet.

Till konsortiet knyts ett nätverk bestående av ytterligare 20 lärosäten.

Verksamheten kommer att finansieras av Vetenskapsrådet som perioden 2018–2022 anslår 14 miljoner kronor per år till SND.

Mer information finns på: snd.gu.se.

skrifter kräver öppna datamängder.

- Att skriva en datahanteringsplan leder kanske inledningsvis till mer arbete men underlättar på sikt eftersom alla som arbetar med forskningsstudien kan gå

tillbaka för att se vad som gjorts i studien. Även nya forskare kan ta del av dokumentationen, vilket är viktigt när de av olika anledningar vill återanvända redan insamlade data, men-

ar **Elisabeth Strandhagen**, forskningssamordnare och ansvarig för samverkan inom det nya nätverket.

Data ska också vara beskrivna på ett sådant sätt att gränsöverskridande forskning underlättas, förklarar Max Petzold.

- Det kan exempelvis handla om en medicinare som använt ultraljud

för en hjärtstudie. Forskningen ska då vara dokumenterad så att till exempel en tekniker, som är intresserad av hur olika ultraljudsmikrofoner fungerar, har nytta av datan.

Också meriteringssystemet kan komma att påverkas av de ökade kraven på datahantering, menar Max Petzold.

- Idag är ju antal citeringar i välrenommerade tidskrifter en viktig indikator på hur framgångsrik en forskare är. På liknande sätt skulle en forskargrupp, eller ett helt lärosäte, kunna lyfta fram hur ofta deras data delas, som ett tecken på kvalitet.

Huvuddelen av datamängden kommer att vara direkt nedladdningsbar för vem som helst.

- MEN SJÄLVKLART gäller samma sekretessregler som överallt annars, exempelvis för patientuppgifter, förklarar Elisabeth Strandhagen.

Vissa forskningsområden har lång erfarenhet av att dela med sig av forskningsdata, exempelvis samhällsvetenskap och arkeologi. Andra typer av data kan av olika skäl vara besvärligare att dokumentera, påpekar Max Petzold.

- Exempelvis konstnärliga projekt, som filmer, kräver inte bara mycket utrymme, utan kan också vara svåra att tagga; man kan ju inte ta med allt som visas i varje bild.

SND samarbetar med liknande organisationer, inom och utom EU.

- Men detta breda konsortium, där alla vetenskapsområden ingår, har ingen motsvarighet i världen. Vi ligger dessutom bra till tidsmässigt, lite före de krav på datahantering som kommer alltmer.

EVA LUNDGREN

GU ETT FÖREDÖME

EKONOMI. Statliga universitet och högskolor har sparat ihop 12,3 miljarder kronor i oförbrukade anslag och andra över-skott. Det är en ökning med 7 miljarder kronor sedan 2007. Det visar den senaste rapporten "Varför sparar lärosätena?", där Riksrevisionen granskar myndighetskapitalet vid universitet och högskolor.

Riksrevisionen konstaterar att det handlar om ett ineffektivt resursutnyttjande och efterlyser tydligare styrning från regeringens sida.

Men i rapporten får Göteborgs universitet beröm för att vara "ett gott exempel på ett transparent uppföljningssystem där alla fakulteter får lämna in redovisningar över planerade och genomförda satsningar som binder myndighetskapitalet". Vid utgången av 2016 hade GU ett myndighetskapital på 1,2 miljarder kronor.

CITATET

"Kravet att normkritik inte bara skall vara ett bland flera olika perspektiv utan Perspektivet, med stort P, som varje lärare måste tillämpa på sina kurser går stick i stäv med den intellektuella mångfalden som bör präglade ett fungerande lärosäte. Förslaget innebär att vissa teorier och förklaringsmodeller sätts på en officiell piedestal..."

Det skriver Filippo Valguarnera, docent i juridik, i en replik på GP Debatt den 18 november.

KOMMENTATOR TILL ÅRETS NOBELPRIS I FYSIK

NOBEL. Maria Sundin, docent i teoretisk fysik, var SVT:s gäst under Nobelbanketten och kommenterade årets fysikpris. Det gick i år till Rainer Weiss, Barry Barish och Kip Thorne för deras forskning om LIGO-detektorer och observation av gravitationsvågor.

Foto: SVT

FYRA ÄMNETEN MED I THE-RANKNING

RANKING. Times Higher Education (THE) har släppt ytterligare en ämnesrankning efter huvudrankningen i höstas. Den visar att GU finns med på fyra av elva listor. Förra året fanns totalt åtta listor, varav GU bara fanns med på ett område: Clinical, pre-clinical & Health, plats 97. I år försämrades resultatet inom just detta området framför allt på grund av minskade citeringar.

Att Göteborgs universitet hamnar efter de stora svenska universiteten beror framför allt på lägre poäng i indikatorerna forskning och utbildning, vilket i sin tur hänger ihop med svagt resultat i anseendemätningarna. Enligt analytiker Magnus MacHale-Gunnarsson är THE en instabil lista där man årligen justerar viktningen och genomför andra ändringar.

Foto: ANNINKA BERTSON

INTERNATIONELLT MINGEL I HÖSTRUSKET

VÄRLDEN. Den årliga internationella kvällen för gästforskare och all internationell personal hölls den 23 november i Ågrenska villan. Drygt 80 gäster intog villan och det blev snabbt trångt under minglet. Väl på plats fick alla med en nål peka ut sin hemvist och att döma av kartan kom de flesta i år från USA, Italien och Spanien, även om samtliga världsdelar var representerade.

För Mattias Goksör var det första gången som han i egen-skap av prorektor hälsade alla välkomna. I välkomstalet lyfte han fram värdet av internatio-

naliseringens arbete som verktyg för kvalitetsarbete i samband med REDIO. Han hoppas på deras medverkan i det arbetet. Men största delen av talet var att ge de utländska forskarna en introduktion till svenska seder och bruk. Bland annat vikten av "fika" och hur vi helst inte vill småprata, förutom om värdet då förstås, blandat med våra egna fördomar om oss själva.

Därefter serverades en västsvensk buffé med vin och annan dryck. Kvällen arrangeras sedan 9 år av Welcome Services.

I det så kallade Akademiupproret på Facebook har mer än 10 000 kvinnor vittnat om sexuella trakasserier och regelrätta övergrepp inom den svenska högskolevärlden. För att komma till rätta med problemet har studenter vid Handelshögskolan föreslagit att alla delar av grundutbildningen bör genomsyras av ett normkritiskt perspektiv. **Är det ett bra förslag?**

WEBBPANELEN JA 49% NEJ 33% VET EJ 18%

Antal svarande: 66. Urvalet består av 100 anställda utifrån ett delvis slumpmässigt urval på 500 anställda.

PROFILEN

– Det viktigaste för ett välfungerande samhälle är att offentliga tjänstemän inte är beroende av politiker-
nas välvilja för att behålla jobbet, förklarar Victor
Lapuente.

Myter förvärrar krisen

Mer sunt förnuft och mindre starka känslor!
Det efterlyser statsvetaren Victor Lapuente
i den politiska debatten generellt,
men särskilt i Spanien.

– Snart är det val i Katalonien och förhoppningsvis
kommer då mer kompromissvilliga
personer till makten.

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

Spanska unionister håller upp spanska och katalanska flaggor under en demonstration i Barcelona den 18 november. Foto: Albert Gea/Reuters.

SJÄLV ÄR VICTOR LAPUENTE uppvuxen i Barcelona och lärde sig bland annat katalanska av sin mor. Redan som liten funderade han över samhällets orättvisor, som varför somliga har så mycket av allting medan andra knappt har något alls. När han sedan på gymnasiet läste om välfärdsländerna i Norden började han intressera sig särskilt för Sverige.

Ett tag funderade Victor Lapuente på att bli journalist men valde istället att studera samhällsvetenskapliga ämnen i Spanien. Han disputerade i statsvetenskap i Oxford, och kom för tio år sedan till QoG-institutet här i Göteborg.

- Ibland skriver jag inlägg till tidningar som El País och The Guardian; jag blev ju aldrig journalist men tycker att det är viktigt att statsvetare kommunicerar med allmänheten. Och mina artiklar i vanliga dagstidningar har lett till fler kontakter med politiker än mina vetenskapliga verk.

Vid QoG-institutet har Victor Lapuente ägnat sig åt en rad olika frågor.

På bordet i hans arbetsrum ligger exempelvis den alldeles nyutkomna boken *Organizing Leviathan* som

han skrivit tillsammans med kollegan Carl Dahlström. Den handlar om varför somliga länder har en väl utvecklad demokrati medan andra stater har stora problem med maktmissbruk, korruption och lågt förtroende mellan medborgarna.

- HUR VÅL ETT LAND fungerar beror inte så mycket på maktavarnas politiska hemvist, inte heller på byråkratins storlek eller ens på landets regler och lagar. Det avgörande är istället att offentliga och politiska tjänstetillsättningar är åtskilda, det vill säga att en tjänsteman inte är beroende av politikernas välvilja för att behålla jobbet; tjänster ska tillsättas efter meriter, inte genom kontakter.

I ett annat projekt, i samarbete med den japanska forskaren Kohei Suzuki, har han visat att kvinnor i offentlig sektor i något högre utsträckning än män hittar kreativa lösningar på problem.

- Även om skillnaden är väldigt liten är resultatet ändå intressant eftersom den allmänna bilden brukar vara den motsatta, att kvinnor är mindre benägna att ta egna initiativ än män.

Och tillsammans med kollegan Nicholas Charron har Victor Lapuente studerat hur den offentliga förvaltningen fungerar i Europas regioner.

– **SKILLNADERNA INOM** ett land kan ibland vara större än mellan länder. Exempelvis Italien är nästan som två olika nationer, där den norra delen är betydligt mindre korrupt än den södra. Tyvärr finns inga enkla lösningar på problemet. exempelvis kan striktare regler leda till ökat krångel för gemene man samtidigt som fiffarna ändå lyckas ta sig runt systemet.

En region som stått i fokus för medierna de senaste månaderna är Katalonien, som sedan 500 år tillbaka är en del av Spanien. Denna välmående, mångkulturella region har en blomstrande ekonomi, ett eget språk som används i radio, tv och tidningar och en nationell stolthet kombinerad med stor tolerans mot andra. Liksom andra spanska regioner är Katalonien sedan 1978, då Spanien fick sin nuvarande grundlag, garanterad en hög grad av autonomi.

Just nu är regionen dock satt under tvångsförvaltning av centralregeringen i Madrid, sedan Kataloniens president, Carles Puigdemont, den 27 oktober, efter en olaglig folkomröstning, utropat Katalonien som en självständig stat. Flera katalanska politiker är häktade och fem ministrar, bland andra Carles Puigdemont, har flytt till Belgien. Dessutom har den katalanska polisens högsta ledning fått sparken och drygt tusen företag har hotat att flytta sina huvudkontor från regionen, bland annat flera banker.

För Victor Lapuente har händelserna inneburit att han fått ägna ganska mycket tid de senaste månaderna åt att förklara hur all denna kalabalik kunnat uppstå.

– **ATT KONFLIKTEN KUNNAT** eskalera beror på två lika starka som falska myter: dels menar separatisterna att Spaniens centralregering under historien utövat ett stort förtryck, vilket inte stämmer, dels anser unionisterna att det är bättre att ta i med hårdhandskarna än att vara mer försonlig. När premiärminister Mariano Rajoy kommenderade ut kravallpolis för att stoppa folkomröstningen hade han visserligen lagen på sin sida, men han spädde också på vanliga medborgares motstånd mot Madrid. Han borde inse att det som får en modern regering att fungera inte är våld utan legitimitet hos folket.

Kampen för autonomi har varit väldigt välorganiserad, även om båda sidor i konflikten också är ganska splittrade.

Krisen i Katalonien

Katalonien har, liksom alla regioner i Spanien, stor autonomi. Regionen har ett eget språk, katalanska, som används i olika medier och lärs ut i skolan. En stor minoritet, cirka 40 procent av befolkningen, vill dock bilda en egen autonom stat, något som dock strider mot Spaniens grundlag.

Den 1 oktober anordnade den katalanska regeringen en olaglig folkomröstning. 92 procent av väljarna sade ja till självständighet men endast 43 procent av

valmanskåren deltog i omröstningen. Den spanske premiärministern Mariano Rajoy har kritiserats hårt för att ha sänt kravallutrustade polisstyrkor till Katalonien för att stoppa valet.

Kataloniens president, Carles Puigdemont, utropade den 27 oktober, den självständiga republiken Katalonien. Självständigheten varade i fyra timmar. På kvällen förklarade den spanske premiärministern det katalanska parla-

mentet som upplöst, enligt grundlagens artikel 155. Artikel 155 har aldrig tidigare använts men gör det möjligt för centralmakten att överta styret över regioner som hotar Spaniens centrala värden. En stor del av den katalanska regeringen har antingen häktats eller flytt.

Ett nytt val kommer att hållas i Katalonien den 21 december.

”
Ett av vår tids största dilemman är hur förhållandet mellan individ och samhälle ska fungera.

– Den 21 december ska det åter hållas val men Katalonien kan enligt konstitutionen egentligen inte bli självständigt, förklarar Victor Lapuente. Opinionsmätningar visar att Spanientrogna och separatister är ganska jämnstarka men också att hela 27 procent av väljarna inte vet hur de ska rösta. I värsta fall kan valresultatet leda till ännu fler konflikter men min förhoppning är att det istället ger regionen en chans att starta om, med nya ledamöter i parlamentet.

En av de första europeiska ministrarna som visade Spanien sitt stöd var Frankrikes president Emmanuel Macron. Men också EU vill se stabilitet hos unionens fjärde största ekonomi.

– Det är dock ganska ironiskt att EU, genom sin gemensamma valuta och sitt förenade försvar, å ena sidan möjliggör större självständighet för olika regioner, å andra sidan gör verklig självständighet svårare än

PROFILER

någonsin eftersom medlemmarna är så starkt bundna vid olika avtal som går ut på att behålla status quo. Regionerna är viktiga inom EU, men samarbetet bygger ändå på nationernas intressen.

DET ENDA LAND I Europa som har en separatistströmning som kan mäta sig med den katalanska är Skottland. Men även om risken för ytterligare regional splittring i Europa inte är särskilt stor, kan tumultet i Spanien ändå leda till oro på andra håll, menar Victor Lapuente.

- Konflikten i Katalonien är ett typexempel på ett så kallat socialt dilemma där ingen part vill ge vika. Ändå måste lösningen bestå av en kompromiss, exempelvis att grundlagen reformeras mot ytterligare självständighet för regionerna, samtidigt som Spanien hålls ihop.

Intresset för Spanien är stort just nu, inte bara bland statsvetare. Annars påverkas forskningen i hög grad av det faktum att vetenskapliga artiklar måste skrivas på engelska för att spridas internationellt.

- Självklart är det bra med ett vetenskapligt lingua franca, om det är latin, engelska eller något annat språk har mindre betydelse. Men tyvärr har vi också fått en sorts cultura franca, där den anglosaxiska världen utvecklats till både norm och främsta forskningsobjekt. Det är olyckligt, det finns ju väldigt mycket annat som kan vara intressant att studera, exempelvis de nordiska länderna.

Sverige kan fungera som förebild inom många områden, menar Victor Lapuente. Exempelvis när det gäller hanteringen av patriotism och religion.

- **SVENSKAR KLARAR AV** att vara stolta över sitt fotbollslag, vifta med flaggor och fira jul på sitt eget sätt, utan att för den skull bli arroganta och tycka att alla andra har fel. Stolthet, förenad med ödmjukhet och förmåga att känna skam när något går riktigt snett, är en god sorts patriotism som överbryggas skillnader istället för att spä på dem. Det är något vi borde se mer av.

Också religion kan vara en enande kraft, om den inte leder till fundamentalism och förtryck av oliktankande, menar Victor Lapuente.

- Ett av vår tids största dilemman är hur förhållandet mellan individ och samhälle ska fungera. Där kan religionen spela en roll, inte genom tron på en gud utan snarare genom tron att människan inte är gud. Ordet "human" hänger samman med "humus", som betyder jord, men också med "humility", ödmjukhet. Vi behöver påminnas om vår kulturella bakgrund, där religion alltid spelat en viktig roll, och om att det finns mer i tillvaron än det vi människor omedelbart förstår. ■

”Mer förnuft och mindre känslor!”

Namn: Victor Lapuente
Giné.

Arbetar som: Docent i statsvetenskap vid Quality of Government-institutet.

Bakgrund: Uppvuxen i Barcelona, disputerade i Oxford.

Familj: Gift, två söner på 6 och 4 år.

Bor: I Mölndal.

Senaste bok: *The Secret of Our Success: How Culture Is Driving Human Evolution, Domesticating Our Species, and Making Us Smarter*, av Joseph Henrich.

Senaste film: Dokumentären *Spielberg*.

Favoritmat: Bläckfisk på galiciskt vis.

Gillar mest med Spanien/Katalonien: Dess mångfald, kombinationen av tradition och modernitet, att det på somliga platser känns som medeltiden och på andra som 2200-talet.

0,7%

STUDIER. Antalet sökande till Göteborgs universitet minskade med 260 personer (0,7 procent) till vårterminen 2018. Det är en del i en nationell trend, det totala söktrycket minskade med 0,2 procent. Däremot ökade antalet förstahandssökande med cirka 0,7 procent.

EXPERTLISTAN OM #METOO

SOCIALA MEDIER. Höstens stora tweet från Göteborgs universitet var inte helt oväntat en koppling till #metoo-kampanjen. Det var en sammanställning av forskare som kan kommentera och analysera upproret utifrån en rad olika perspektiv. Totalt sågs tweeten av 11 409 personer, sammanlagt 242 så kallade engagements. Enligt pressekreterare Ulrika Lundin har inlägget lett till ett mycket stort mediegenomslag, i alla olika typer av medier.

PROFESSOR FRIAS FRÅN MISSTANKE

DOMSTOL. Christina Thomsen Thörnqvist frias av hovrätten för att ha efterforskat källan till en tidsnings-uppgift. Det betyder att tingsrättens fällande dom ändras, skriver Universitetslärares. Begäran om överklagan till Högsta domstolen har avvisats.

Bakgrunden är långvariga motsättningar på Humanistiska fakulteten där ett antal personer ansåg att Thomsen Thörnqvist var ansvarig för att språkämnerna lagts ner.

Justitiekanslern beslöt därefter att åtala henne för brott mot efterforskningsförbudet och hon fälldes av tingsrätten i Göteborg och dömdes att betala 30 dagsböter plus halva rättegångskostnaden.

Hovrätten i Västra Sverige gör en annan bedömning och friar Thomsen Thörnqvist, även om en av tre domare i rätten var skiljaktig och anslöt sig till tingsrättens dom.

Återinvigning av iberoamerikanska samlingen

INVIGNING. Den iberoamerikanska samlingen, som består av cirka 1 000 hyllmeter litteratur, har flyttat runt en hel del genom åren.

Den 21 november var det dags för återinvigning, denna gång i Humanistiska biblioteket.

DET VAR NILS HEDBERG, lektor i spanska och ryska vid Göteborgs handelshögskola samt senare pressattaché i bland annat Buenos Aires, som 1939 lade grunden till samlingen. Hans syfte var att ge handelsstudenterna kunskaper i språk och kultur.

- Sedan dess har samlingen

en vuxit och innehåller nu drygt 40 000 böcker inom humaniora och samhällsvetenskap, samt ett stort antal tidskrifter, främst på spanska och portugisiska, förklarade universitetsbibliotekarie Anna Svensson under invigningen.

Samlingen har genom åren funnits på olika platser, bland annat i Iberoamerikanska institutet på Viktor Rydbergsgatan, innan den 2007 flyttade till Campus Linné, nära institutet för globala studier.

- Nu är det istället Humanistiska fakultetens forskare som lättast får tillgång till samlingen, och det är förstås också bra.

Andrea Castro, professor i spanska, förklarade hur hon nyligen arrangerat en internationell workshop med forskare, som blivit helt hänförliga över böckerna.

- Ett bibliotek är dock ingenting utan sin bibliotekarie. Anna Svensson, som jobbat här i 20 år, är inte bara oerhört kunnig utan har också ett fantastiskt nätverk som både forskare och studenter har glädje av varje dag.

De äldsta delarna är ännu inte digitalt sökbara men de flesta verk går att hitta i UB:s katalog.

7-8 MAJ

ADMINISTRATÖRSKONGRESSEN

2018

➔ WWW.ADMIN2018.SE

28 HUMANISTER
BEHÖVS I
DEBATTEN

29 BLOGGA TILL-
SAMMANS ÄR
ROLIGARE

30 MED UPPSLAGS-
VERK NÄR DU UT

Konsten att nå allmänheten

Populärvetenskap och annan form av samverkan kommer att bli allt viktigare för lärosätena i framtiden, det visar bland annat regeringens senaste budgetproposition. Men finns det någon mer genomarbetad strategi för populärvetenskapliga satsningar vid Göteborgs universitet?

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

ATT DET FINNS ett stort intresse i samhället för forskning är alla tidskrifter, tv-program och andra publika aktiviteter som handlar om populärvetenskap ett bevis för.

- Och att förmedla sin forskning till en bred publik är en viktig uppgift, den kunskap vi utvecklar på universitetet ska självklart komma samhället till del, förklarar Fredrika Lagergren Wahlin, som efter nyår blir ny vicerektor för samverkan.

Populärvetenskapligt engagemang har dock än så länge knappt någon betydelse för lön och karriär. Många forskare menar också att de inte har tid att ägna sig åt publika evenemang.

- Det är krävande att förenkla komplicerade sammanhang utan att trivialisera. Många tycker kanske att de har fullt upp ändå eller menar att de inte har rätt talang för att göra sin forskning intressant för en större publik. Men ett sätt att öva på att uttrycka sig enkelt kan vara att samarbeta med andra, exempelvis med organisationer som Vetenskap & Allmänhet, eller med en vetenskapsjournalist. Även många av GU:s kommunikatörer är duktiga på populärvetenskaplig kommunikation.

I DEN SENASTE budgetpropositionen förklarar dock regeringen att man avser utforma ett system, där samverkan värderas lika mycket som citeringar, publiceringar och externa anslag.

- Pam Fredman håller som bäst på med den utredning av universitetens styr- och resurstilldelningssystem som kommer att ligga till grund för det systemet, påpekar Fredrika Lagergren Wahlin. Så populärvetenskap och annat samhällsengagemang kommer definitivt att uppvärderas. Men det finns inget självklart sätt att mäta samverkan, som ju kan handla om väldigt många olika saker.

En viktig arena för populärvetenskap är skolan. Ann-Marie Pendrill, professor i fysik vid GU samt föreståndare för Nationellt resurscentrum för fysik i Lund, har i höst arrangerat Fysikdag på Liseberg, medverkat i Edutainmentdagar

på Gröna Lund, haft lärardag på Tivoli, haft en kurs i lekplatsfysik för förskollärare samt föreläst för 300 lärare under en NO-biennial.

- **MYCKET FOKUS** ligger på eleverna men jag menar att det är ännu viktigare att satsa på lärarna. Annars finns en risk att exempelvis Fysikdagen på Liseberg bara blir några glada timmar, utan de förberedelser och det efterarbete som krävs för att eleverna verkligen ska lära sig något.

Efterfrågan på roliga naturvetenskapliga evenemang är mycket större än tillgången, berättar hon.

- Ett sätt att få fler att ägna sig åt populärvetenskap vore att göra det till en del av forskarutbildningen, doktoranderna behöver ju öva sig i att presentera sina projekt. Och de som vill ägna sig åt populärvetenskap borde få mer stöd. Många GU-medarbetare gör väldigt bra saker, men det finns tyvärr ingen koordinering av allt det arbete som görs på olika håll.

Mikael Olsson är forskare vid institutionen för biologi och miljövetenskap och delansvarig för skolprojektet Virtue. Han håller med om att många spännande evenemang görs, inte minst för barn och ungdom.

- Dessutom samverkar vi med exempelvis Botaniska trädgården, Sjöfartsmuseet Akvariet, Naturhistoria museet och många fler. Men det mesta som görs saknar uppföljning.

Populärvetenskap kommer att bli allt viktigare, menar Fredrika Lagergren Wahlin.

En långsiktig strategi skulle göra att ännu fler engagerar sig.

MIKAEL OLSSON

Fakta

I den senaste budgetpropositionen förklarar regeringen att man vill utforma ekonomiska incitament där samverkan ges samma vikt som publiceringar, citeringar och externa medel. Flera instanser, exempelvis Universitetskanslersämbetet, är kritiska till förslaget.

Var finns exempelvis samverkan och diskussioner inför planerade aktiviteter på Universeum som ju GU ändå var med och grundade? Information om vad som redan pågår på Universeum finns förstås bland annat på hemsidan.

För mer resurskrävande arrangemang, som Uppträckarklubben och Fönster mot naturvetenskap, utgår viss ersättning. Men när det gäller annat förväntas forskarna ställa upp gratis, förklarar Mikael Olsson.

- **DET GÖR DET** ju svårare att ställa krav. Högskolelagen säger att vi ska ägna oss åt "tredje uppgiften" och för lärosätena är det ju också ett sätt att upplysa ungdomar om allt spännande man kan läsa på universitetet. Men allt kan inte vara beroende av några enskilda entusiaster.

En långsiktig strategi skulle göra att ännu fler engagerar sig, tror Mikael Olsson.

- Ibland görs ju ganska stora satsningar, men sedan får man ingen återkoppling. Om det finns någon plan för populärvetenskap vid GU är den i varje fall väl dold. Det är att slösa bort en massa potentiellt engagemang.

Alla forskare behöver dock inte ägna sig åt populärvetenskap, menar Ann-Marie Pendrill.

- Nej, jag tror inte att det blir bra om man inte tycker det är roligt. Men det är också viktigt att inse att alla inte behöver göra allt samtidigt; kanske finns tid över lite senare i karriären än när man har fullt upp med både jobb och familj. Jag tycker dock att universitetet borde ersätta tid som lärare och forskare satsar på popularisering.

POPULÄRVETENSKAP ÄR EN viktig dimension av forskningen som också bidrar till universitetets goda rykte, menar Fredrika Lagergren Wahlin.

- Forskning, utbildning och samverkan hänger intimt samman. Det går inte att säga att det ena är viktigare än det andra, och därför bör även samverkan uppmuntras på olika sätt.

Nyansera viktigare än att förenkla

– Populärvetenskap handlar inte bara om att förenkla utan också om att komplicera. Det menar docent Ida Östenberg, som vill medverka till att även ett historiskt perspektiv finns med i den allmänna debatten.

FÖR ETT ÅR sedan diskuterades det amerikanska presidentvalet livligt i medierna. Ofta var det samma experter som uttalade sig i olika forum.

– Nyheter och debattprogram är väldigt fokuserade på vad som händer nu, vilket kanske inte är så konstigt, förklarar Ida Östenberg, docent i antikens kultur och samhällsliv. Men någon gång hade man kunnat ta in ett historiskt perspektiv också och exempelvis förklarat bakgrunden till systemet med elektorater eller placerat in de politiska partierna i ett större sammanhang. Kanske är programledarna rädda för att skrämja bort publiken om det blir för komplext, men det tror jag är att underskatta människor.

POLITISKA DEBATTER blir ofta starkt polariserade, där motståndarna trummar in sina poänger, utan att ge plats för motargument.

– Men som humanist är man tränad i akribi, alltså exakthet och noggrannhet, påpekar Ida Östenberg. Varje argument måste bemötas, det duger inte att låtsas som om andras åsikter inte finns. Också alla led i ett resonemang ska finnas med, källor ska redovisas och de forskare som gjort den studie som ligger till grund för exempelvis ett tv-program ska ges erkännande. Det humanister kan bidra med handlar helt enkelt om att värna den intellektuella hederligheten i en debatt eller i ett annat

Foto: ANDERS SIMONSEN

Ida Östenberg anser att den allmänna debatten skulle vinna på om den också tillfördes ett historiskt perspektiv.

offentligt sammanhang.

Själv skriver Ida Östenberg främst i Svenska Dagbladet, både artiklar om antiken och om aktuella frågor som på något sätt har med antik historia att göra.

– Jag försöker hitta balansen mellan att komplicera och förenkla. Man ska inte diskutera över huvudet på folk, men det är å andra sidan inte jättefarligt att använda ett begrepp som läsarna måste googla för att

förstå. Alla behöver folkbildas, även jag, och det är ju roligt att lära sig något nytt när man exempelvis läser en tidning.

Humanister, som skriver på svenska, har ofta stora möjligheter att nå en bred publik.

Just antikhistoria bedrivs dock internationellt vilket gör att i princip allt vetenskapligt material som Ida Östenberg skriver inom sitt ämne är på engelska.

– **DET ÄR ETT** olösligt dilemma. Mina brittiska kollegor kan skriva en bok om antiken som också den brittiska allmänheten kan läsa. Men det jag skriver när inte vanliga svenskar; vill jag nå svenska läsare måste jag skriva en bok till. Men engelska fackböcker, skrivna av svenska akademiker, skulle faktiskt kunna recenseras i högre grad på svenska kultursidor, det finns det säkert ett intresse för.

Humanister uppfattas ofta stå för bildning medan naturvetare ägnar sig åt vetenskap. Det är en uppfattning Ida Östenberg starkt vänder sig mot.

– **OCKSÅ KUNSKAPER** i naturvetenskap ingår i att vara bildad och humaniora bygger förstås på vetenskapliga fakta. Nyligen lyssnade jag på radioprogrammet *Filosofiska rummet* där en filosof, en fysiker och en vetenskapsteoretiker samtalande om Aristoteles. Det var väldigt givande just för att personer med så olika kunskaper fick möjlighet att diskutera. Vi behöver lyfta blicken lite oftare, försöka se helheten av mänskligt vetande och låta olika discipliner brytas mot varandra.

Vi behöver lyfta blicken lite oftare, försöka se helheten av mänskligt vetande ...

IDA ÖSTENBERG

Foto: SVT

Anders Sundell är en av grundarna av bloggen Politologerna.

Dialog om politik

Tröttnat på adventskalendrar med choklad i? I så fall kanske Politologernas kalender med politiska problem kan locka.

– Att blogga ihop med andra är idealiskt, förklarar Anders Sundell, som tillsammans med flera kollegor startade bloggen för fem år sedan.

ÄVEN OM MEDIERNA inte lider av svårartad brist på statsvetare från Göteborgs universitet, tyckte Anders Sundell att det var något som fattades, när han 2012 startade Politologerna.

– Att få artiklar publicerade i internationella tidskrifter tar lång tid och det går sällan att skriva om specifikt svenska förhållanden. Och när journalister vill göra en intervju handlar det inte så ofta om just det vi forskare tycker är mest intressant. I en blogg däremot kan man ta upp det man brinner för och vrida och vända på en fråga, utan att nödvändigtvis leverera en tydlig slutsats.

Politologerna handlar om

svensk politik i vid mening men har ingen redaktion eller politisk linje. Alla som medverkar står för sina egna texter.

– Att blogga tillsammans med andra är en stor fördel. Dels uppmuntrar vi varandra, dels kan en intresseväckande artikel dra läsare till något som någon annan skrivit. Vi får också kommentarer från våra läsare men eftersom vi förhandsgranskar allt vi publicerar blir det ingen snabb dialog.

Politologerna har cirka tusen följare på Facebook och cirka 5 000 på Twitter.

– Men variationen är stor när det gäller vad som blir läst, berättar Anders Sundell. Mest

populärt är artiklar om opinionsundersökningar, Sverigedemokraterna och invandring. Bland våra läsare finns andra statsvetare och journalister men även en kunnig allmänhet. Ibland plockar en journalist upp något från bloggen och gör exempelvis en tidningsartikel om frågan.

I en blogg däremot kan man diskutera på sina egna villkor.

ANDERS SUNDELL

Fram till årsskiftet är Anders Sundell också ledarkrönikör i GP, där han nyligen skrev om vikten av att forskare uttrycker sig begripligt.

– Som forskare har man ansvar att ägna sig åt frågor

som är intressanta och går att tillgängliggöra; den som inte kan förklara vad hen forskar om kanske helt enkelt inte gör något särskilt viktigt. Men bloggande och annan populärvetenskaplig verksamhet tar också mycket kraft. Jag har exempelvis slutat twittra, eftersom det tog för mycket tid. Forskning kräver tålamod och långsiktighet och då kan man inte ägna en hel dag åt Twitterkommentarer.

Anders Sundell har ytterligare en blogg, SPSS-akuten, som vänder sig till studenter som behöver hjälp med förstå statistik.

– Jag undervisar i statistisk analys på statsvetenskapliga institutionen och det är ofta samma saker som studenterna har problem med. Så istället för att förklara samma sak om och om igen kan jag nå många på en gång.

ATT SKRIVA ETT blogginlägg är ett effektivt sätt att bedriva populärvetenskap, menar Anders Sundell.

– Jag har ingenting emot Vetenskapsfestivalen eller andra publika arrangemang, men i bästa fall når man kanske 40 personer i publiken. Debattartiklar kan också vara bra, men de lämpar sig sämre för forskningsresultat eftersom de bör innehålla en slutsats eller åtminstone en rekommendation. I en blogg däremot kan man diskutera på sina egna villkor och dessutom nå tusentals människor. Och populärvetenskap är trots allt bäst när det är kul också för forskaren. ■

Så syns du på nätet

Nationalencyklopedin eller Wikipedia?

Svaret kanske är: Både och! Men uppslagsverken fungerar på ganska olika sätt.

ATT SPRIDA KUNSKAP till allmänheten har förstås ett värde i sig. Men det är också något allt fler finansierar kräver av forskarna. Ett ganska enkelt sätt att göra det är genom medverkan i ett uppslagsverk.

För drygt tre år sedan blev exempelvis Isabell Schierenbeck, professor i statsvetenskap vid institutionen för globala studier, kontaktad av Nationalencyklopedin. De undrade om hon ville skriva om Israel-Palestina-konflikten efter att Sune Persson, docent i statsvetenskap vid GU och en av Sveriges främsta experter på området, hade gått bort.

- SOM STATSANSTÄLLD forskare ligger det i mitt uppdrag att använda min kompetens för samhället i stort och Nationalencyklopedin är ett klockrent sådant sammanhang. Så jag tackade självklart ja.

Eftersom Isabell Schierenbeck ändå noga följer Israel-Palestina-konflikten krävs det ingen större arbetsinsats att skriva om den i ett uppslagsverk, menar hon.

- Nationalencyklopedin har just nu ett större projekt på gång där man uppdaterar vissa sidor. Och att arbeta om en hel sida kräver förstås

en del tid. Men för det mesta handlar det bara om att lägga till några fakta när något nytt har hänt, och det gör jag ganska snabbt.

Nationalencyklopedin redigerar ibland texterna rent språkligt men lägger sig annars inte i författarens arbete, berättar Isabell Schierenbeck.

- Det gäller att uttrycka sig tydligt, utan att trivialisera det komplicerade, och att använda allmänna ord istället för specialtermer. Det är ett roligt arbete inte minst eftersom jag vet att många människor använder Nationalencyklopedin, både skolungdomar, journalister och andra. Uppslagsverket har hög trovärdighet eftersom det ju är

forskare som skriver om sina specialområden.

I Nationalencyklopedin är det den forskaren själv som bestämmer vad som ska hända med hans text. Så fungerar inte Wikipedia, där en artikelförfattare plötsligt kan finna att den text hen skrivit ändrats på något sätt. Det berättar kommunikationören Annika Koldenius som bland annat håller i GU:s Wikipediastuga.

- DET KANSKE KÄNNS obehagligt att släppa kontrollen men ofta blir texten bättre när man samarbetar. Jag har ett exempel på en forskare som hade påbörjat en artikel men inte hunnit avsluta den och så gick det några veckor. När han sedan skulle ta itu med artikeln igen hade någon annan skrivit klart den och till och med lagt till bilder!

Göteborgs universitet och Chalmers arbetar tillsammans för att uppmuntra forskare att medverka i Wikipedia.

- Vad skrivs där om ditt forskningsområde, stämmer det, behöver det kompletteras? Det handlar dock inte om att marknadsföra sin senaste forskningsrapport, däremot kan man lägga till en egen artikel som referens i referenslistan.

Det är viktigt att hålla samma ton som i ett vanligt uppslagsverk. Och det är forskarna själva som ämnesexperter som bör skriva, inte exempelvis en kommunikationör, påpekar Annika Koldenius.

- MAN KAN SE vilka som bidragit till en text genom att trycka på fliken Historia. Det kan också vara ett sätt att hitta andra forskare inom området - eller tvärtom själv bli hittad.

Den som googlar efter en uppgift hamnar ofta just på Wikipedia, därför är det en viktig arena att vara på, menar Annika Koldenius.

- Många forskare säger att de inte hinner ägna sig åt forskningskommunikation. Då brukar jag svara att det tar 30 sekunder att kolla ett nyckelord på Wikipedia och att lägga till någon uppgift tar kanske ytterligare 2 minuter. Det har du tid med. ■

Som universitetsanställd har du fri tillgång till Nationalencyklopedin.

Intresserad av Wikipediastugan?

Anmäl dig på kompetensportalen, eller gå in på <https://medarbetarportalen.gu.se/Kommunikation/forskningskommunikation/>.

REPORTAGE

31

DOKTORANDER PÅ KONFERENS

32

KONST SOM LÄTER OCH LYSER

34

HOPP FÖR KNÄLEDERNA

Foto: Thomas Melin

Doktorander gav konferens

Den 16–17 november hölls Humanistiska fakultetens första fakultetsgemensamma doktorandkonferens, arrangerad av doktoranderna själva.

– Att presentera sitt arbete för en ny publik är alltid nyttigt, förklarar Malin Podlevskikh Carlström, som var en av initiativtagarna.

HUMANISTISKA FAKULTETEN har även tidigare arrangerat särskilda dagar med information till doktoranderna. För några år sedan lades dock arrangemanget ner, eftersom uppslutningen var för dålig.

Denna gång gjorde därför fakulteten tvärtom och frågade doktoranderna vad de själva skulle vilja ha. Svaret blev en konferens där de forskarstuderande presenterar sina papper under 20-minutersföredrag, för att sedan diskutera med åhörarna.

– Vi hade tio sessioner där sammanlagt 28 doktorander medverkade, förklarar Malin Podlevskikh

Carlström, doktorand i slaviska språk och ordförande i konferensens organisationskommitté. Sessionerna var ordnade så att doktorander från olika institutioner träffades, vilket blev väldigt lyckat. Vid exempelvis den första sessionen visade det sig att alla tre föredragshållare använt samma etnografiska metoder, trots att de kommer från olika ämnen, vilket varken de själva eller vi arrangörer vetat om när vi satte samman programmet.

Att vara doktorand kan ibland innebära mycket ensamarbete.

– DÄRFÖR ÄR DET viktigt att träffas, gärna över olika gränser. En doktorand i tysk litteratur kan plötsligt finna att en religionsvetare har något spännande på gång, och en filosof kanske börjar diskutera med en konstvetare.

Men ytterligare ett skäl att arrangera konferensen är att doktoranderna får möjlighet att öva sig i att presentera sin forskning.

– Den som talar inför en publik

med annan bakgrund än man själv måste exempelvis tänka på vilka termer man använder och på att ge nödvändig bakgrundsinformation, påpekar Malin Podlevskikh Carlström. Frågorna från publiken brukar också bli mer oväntade, vilket förstås kan leda till nya tankar.

Frågorna från publiken brukar också bli mer oväntade ...

MALIN PODLEVSKIKH CARLSTRÖM

OCKSÅ DE ALLEDELES nyantagna doktoranderna deltog.

– De fick göra femminuterspresentationer av sina projekt, vilket inte är så lätt, men väldigt nyttigt.

Även om konferensen i huvudsak riktade sig till doktorander, handledare och studenter, var den öppen för alla intresserade.

– Organisationskommittén har stått för det praktiska arbetet men både doktorandrådet och Humanistiska fakultetens nya ledning har varit väldigt entusiastiska, berättar Malin Podlevskikh Carlström. Förhoppningsvis blir detta ett evenemang som återkommer, kanske vartannat år.

Vi träffas vid äpplet och följer sedan de båda träden ändå upp till oss, förklarade Peter Apell i sin inbjudan till konstvandring på Chalmersområdet.

En kylig novemberaftermiddag står alltså en liten grupp vid entrén till Fysikcentrum och väntar på att få veta vad han menade med det.

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

PETER APELL ÄR inte bara professor i levande tillståndets fysik. Han är också konstintresserad. När Fysikcentrum byggdes om för tre år sedan passade han därför på att kontakta en gallerist för att skapa en riktigt häftig miljö för alla fysikintresserade. Äpplet i entrén, skapat av konstnärduon Bigert & Bergström, symboliserar exempelvis det äpple Isaac Newton fick i huvudet när han satt och grubblade över gravitationen.

Ovanför dörrarna till entrén finns en särskild tapet som visar de konstanter som är viktiga inom fysik, exempelvis ljushastigheten c och elektronens laddning e .

- Om det är vackert väder vid lunchtid skiner solen igenom och bildar skuggtexten "fysik" på golvet.

I entrén hänger vi också våra nya professorer, förklarar Peter Apell.

Men vad är det som prasslar? Jo, en gräsorkester med blommor i papper maché, rostfritt stål och järn som rasslar allteftersom vi rör oss i rummet.

- Jan Cardells ljudinstallation kallas *Englerts trädgård* efter François Englert som 2013 fick Nobelpriset för sin förklaring av varför elementarpartiklar, och därmed också vi, har massa. Det brukar vara mycket ljus på fysik men här har vi alltså ett akustiskt konstverk. Intill finns också två träd som sträcker sig 12 meter upp genom trapphuset, ända till fjärde våningen.

VI GÅR UPPFÖR trappan till *Ljusets korridor* som tidigare var soprum. I

Om det är vackert väder vid lunchtid skiner solen igenom och bildar skuggtexten "fysik" på golvet.

PETER APELL

en monter får vi syn på ett konstverk som egentligen är något helt annat.

- Det är den solventil som Gustaf Dalén fick Nobelpris för 1912, som automatiskt tänds och släcker gasljuset i fyror beroende på om solen skiner eller inte.

Vi tittar också in i Lise Meitner-rummet, uppkallat efter den österrikisk-svenska fysikern som 1938 lanserade den revolutionära hypotesen att kärnklyvning uppstår då uran utsätts för neutronbestrålning.

- När Nobelpriset i kemi 1944 gick till Otto Hahn fick hon ingenting, trots att de resultat han kommit fram till byggde på hennes forskning, förklarar Peter Apell. Laboratoriebänkar var på den tiden oftast i sten, men dessa bänkar är istället av trä, renoverade av HDK:s studenter på möbeldesignprogrammet.

TILL DE KONSTVERK besökare på Fysikcentrum kanske oftast stannar upp vid hör *Ljusorgeln* av Monica Sand. Den består av 16 långa glasrör som här och där tänds och sedan klingar av.

- Varje rör har en ljuskälla kopplad till en scintillatordetektor som

Fysikcentrum Göteborg

Är ett samarbete mellan institutionen för fysik vid Göteborgs universitet och Chalmersinstitutionerna fysik, rymd-, geo- och miljövetenskap, samt mikroteknologi och nanovetenskap. Vid centrumet verkar cirka 200 professorer, 300 doktorander och 550 studenter.

känner av myoner, partiklar som uppstår i atmosfären genom kosmisk strålning. Myonerna går rakt igenom både sten och våra mänskliga kroppar; för dem är nästan allting bara tomrum, berättar Peter Apell.

I Wim de Prez testlåda kan vi undersöka hur det står till med Schrödingers katt och efter att ha funderat över hans asymmetriska djur samlas vi i det mötesrum där Fysikcentrum en gång i månaden anordnar lunchkonserter.

DÄR FINNS TVÅ gudinnor, sågade med motorsåg ur lindstammar, med punkfrisyr som sticker ut åt alla håll.

- Konstnären Susanne Demåne tycker jag här speglar det som min första post doktorsprofessor präntade in i mig, att hålla antennerna ute. Den ena gudinnan är svart och den andra vit, båda strålar ut i universum.

Konsten på Fysikcentrum handlar om att skapa en attraktiv arbetsplats för medarbetarna, påpekar Peter Apell.

- Men kanske kan en intressant miljö också bidra till att studenterna stannar kvar och så småningom till och med doktorerar.

Konstvandringarna brukar anordnas en till två gånger per månad och den som vill vara med kan kontakta Peter Apell på Fysikcentrum. ■

Lever Schrödingers katt? Hur låter en gräsorkester och hur såg Fysikcentrum ursprungligen ut? Svaret på alla frågor har Peter Apell.

Projekt KORSBAND

Just nu har cirka 350 000 svenskar ett skadat främre korsband. De flesta gör sig illa när de sportar eller idrottar vilket är skälet till att medelåldern är knappt 30 år.

Konsekvensen blir i många fall artros i unga år.

Det är därför *Projekt Korsband* finns.

Susanne Beischer

Yrke: Fysioterapeut samt doktorand.

Ålder: 34 år.

Bor: I Varberg, jobbar varje dag på tåget till och från Göteborg.

Familj: Man och två barn.

Susanne Beischer forskar om främre korsbandsskada, som ofta drabbar unga idrottsutövare.

VI BEFINNER OSS vid Centrum för hälsa och prestationsutveckling på Skånegatan. Här får de patienter som är med i projektet utföra olika tester för att undersöka hur väl deras knän fungerar efter en främre korsbandsskada. Testerna leds av en sjukgymnast eller fysioterapeut.

- De patienter som är med i projektet är i alla åldrar och är allt från elitidrottsmän till vanliga motionärer; vissa har blivit opererade och andra inte. Patienterna kommer hit, vi pratar med dem och gör en hälsodeklaration, sedan får de cykla i 10 minuter för att värma upp, innan själva testet börjar.

Det är Susanne Beischer som berättar. Hon kombinerar sitt arbete som fysioterapeut på Sportrehab i centrala stan med att vara doktorand vid enheten för fysioterapi. Hennes forskning handlar om patienter mellan 15 och 20 år som skadat sig när de utövat en knäkrävande sport, som fotboll, innebandy, handboll eller alpin skidåkning.

- **84 PROCENT AV** patienterna i vårt projekt har opererats. Då använder man vanligen en sena från baklårsmuskulaturen

för att rekonstruera ett nytt korsband. Tyvärr drabbas cirka en tredjedel av dessa patienter ganska snart av en ny korsbandsskada, antingen i samma knä eller i det andra. Detta leder till att många slutar träna, med alla de hälsorisker som det innebär. Många kommer också inom kanske 10-15 år att drabbas av knäledsartros, vilket förstås inte är så roligt när man fortfarande är ung.

I OKTOBER PUBLICERADE

Susanne Beischer en artikel om ett annat problem: att många ungdomar återgår för tidigt till idrottsutövning, innan knäfunktionen är återställd.

- Det finns några studier på hur snart vuxna kan återgå till idrott efter en korsbandsskada, men vi vet inte så mycket om vad som gäller för ungdomar. Därför är det förstås viktigt med fler studier.

De patienter som kommer till Susanne Beischer och hennes kollegor får testa längdhopp, upphopp och sidohopp på ett ben i taget och med händerna på ryggen. Resultaten mäts noga och registreras.

Också styrka, knäextension

och knäflexion testas.

- Våra patienter kommer regelbundet till oss under cirka 12-18 månader, därefter följs de årligen. Det är roligt att jobba med dem eftersom de alltid är väldigt positiva och motiverade.

SUSANNE BEISCHER blev intresserad av sjukgymnastik redan som 14-åring.

- Jag tränade bordtennis men fick ont i både axlar, nacke och rygg. Så när jag fick hjälp av en sjukgymnast föddes intresset att själv jobba med ungdomar i samma situation som jag.

Hon började sina forskarstudier i juli 2015 och planerar bli klar någon gång under 2019. För tillfället ägnar hon cirka 70 procent av sin arbetstid åt forskning.

- Att forska och samtidigt träffa patienter är idealiskt, man har insikt i båda världarna samtidigt och de teoretiska och praktiska kunskaperna berikar varandra, förklarar Susanne Beischer. ■

Text: **EVA LUNDGREN**

Foto: **JOHAN WINGBORG**

Främre korsbandsskada

I princip alla som drabbas av främre korsbandsskada i Sverige registreras i Svenska korsbandsregistret. För cirka hälften av de drabbade krävs kirurgiskt ingrepp.

Främre korsbandsskada är ett allvarligt problem eftersom det, om adekvat behandling uteblir, ofta innebär att unga människor inte kan fortsätta med ett tungt arbete eller att de slutar idrotta. Det medför i sin tur ökad risk för knäledsartros, hjärt-/kärlsjukdom, diabetes och stroke.

Projekt Korsband är ett samarbete mellan enheten för fysioterapi (forskningsledare är professor Roland Thomeé), Kunskapscentrum för hälsa och prestationsutveckling (verksamhetsansvarig är Stefan Grau), avdelningen för ortopedi & enheten för sjukgymnastik, SU, (ansvariga är professor Jon Karlsson och enhetschef Gunilla Kjellby Wendt) samt Svenska korsbandsregistret (registerhållare och ortoped-specialist).

Foto: JOHAN WINGBORG

Hallå där!

...Bethanie Carney
Almroth, lektor i zoofysiologi!

Göteborgs Stad har beslutat upphöra med inköp, användning och spridning av produkter med tillsatser av mikroplast. Alltså inget glitter på kommunala julgranar. Vad tycker du om det?

– Det är jättebra. Men Sverige ligger annars efter flera andra länder när det gäller förbud mot mikroplaster. Regeringen har exempelvis gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att skriva ett lagförslag när det gäller mikroplast i hygienprodukter, som är ute på tredje remissrundan nu. Också Naturvårdsverket ska undersöka hantering av andra mikroplastutsläpp, exempelvis från bildäck, konstgräs och textilier.

Varför är det så svårt att förbjuda mikroplast?

– Det finns flera svårigheter, bland annat att definiera vad man menar med plast, som är ett samlingsnamn för flera olika material, och vad man

menar med hygienprodukter. Glitter i nagellack och smink tror jag exempelvis inte kommer att omfattas av det kommande lagförslaget. Men andra länder, som USA, Storbritannien och Frankrike, har å andra sidan lyckats förbjuda mikroplast i bland annat ansiktsvatten och tandkräm, så det borde vi också kunna.

Tycker du att även GU borde gå före när det gäller förbud mot mikroplast?

– Jag tycker absolut att vi ska vara ett föredöme. Det kan exempelvis handla om att använda kranvatten istället för att köpa in vatten på flaska, avstå från engångsartiklar och se över hur saker och ting är förpackade. Plast finns överallt i vårt vardagsliv och ibland tänker man inte ens på att det är plast, exempelvis granens glitter. Det är därför viktigt att öka medvetenheten, så att man kan göra ansvarsfulla val.

Dags att skrota papperstentan?

HITTILLS I ÅR har 1 600 studenter vid GU skrivit en digital tenta. Jag är säker på att vanliga pappersprov kommer att försvinna helt inom en snar framtid. Nästa steg i utvecklingen blir att erbjuda läkarstudenter digitala tentor i 3D, tänk vilka resurser man sparar då!

Några av de många fördelar som finns med digitala tentor är att de sparar vår miljö, eftersom man varken behöver stora specialskrivare som skriver ut tusentals prov, eller papper, dessutom sparar man personal som arbetar med utskrifterna samt lärare, som brukar lägga 15 minuters arbete på varje pappersprov. Nackdelen är teknikberoendet; datorer, nätverk, ström samt servrar för de digitala tentorna måste fungera, det får exempelvis inte bli strömavbrott. Som inför alla examinationer krävs viss förberedelse av studenterna, som att de installerar de applikationer som behövs för provet i sina datorer. Vad händer om en student får problem med sin dator under provtillfället eller kanske inte ens har en dator? I så fall bör lärosätet ha datorer för utlåning under provet.

Pappersprov behöver dessutom sparas, bland annat eftersom bedömningen kan överklagas men också som underlag vid misstänkt fusk. Jämför den ofantliga mängd papper som skulle sparas på alla lärosäten om man hade tentorna på en liten server, som dessutom skulle ta fram proven mycket snabbare än personalen kan.

Om lärarna sparar 15 minuter i arbetstid per prov blir det mer tid över för handledning av studenter och annat som kan vara roligare än att rätta tentor.

Den generation som nu studerar på högskolor och universitet har dessutom högre krav på IT-miljö och flexibilitet än tidigare studenter.

Så satsa på digitala tentor! Det sparar miljö och arbetskraft, förbättrar arbetsmiljön samt gör att lärare kan ägna sig åt annat än att rätta prov - och kommer säkert att locka fler studenter till GU.

NINA OZANNE

IT SUPPORT, TEAMLEDARE FÖR TEAM CENTRUM, GÖTEBORGS UNIVERSITET

Litteraturtips:

Frida Bogenkrans i Dagens Juridik:
Många fördelar med digitala tentor

(2010-06-16), Sandra Gunnarsson i Ergo: *Varför klarar inte UU det som andra klarar av?* (2017-02-06)

Bard blev bortvald

KRÖNIKA **DET ÄR INTE OFTA** vi får gå på kongress. Ganska exakt vart tredje år, faktiskt, på olika lärosäten i Sverige. Så när det börjar bli dags igen gläds vi, vi ser fram emot alla roliga föreläsningar och möten med kollegor från hela landet. Till våren är det dessutom Göteborgs universitets tur att arrangera administratörskongressen 2018.

Men skrattet fastnade i halsen. En av huvudtalarna skulle enligt programmet bli Alexander Bard. Visst, skrattet var äkta, när han sjöng *Obsession* i kortbyxor på 90-talet. Men efter ett större antal offentliga uttalanden, som vi, om vi är snälla, kan kalla provokativa, var det inte roligt längre.

EFTER UTTALANDEN på Twitter om kvinnor som neurotiska lögnare, när de gått ut med sina erfarenheter i den så kallade #metoo-kampanjen, var det väl inte bara jag som ville få honom avbokad från kongressen, där den absoluta majoriteten av deltagarna är kvinnor? Jag kontaktade några kollegor och frågade om de inte också tyckte att det kändes obehagligt med valet av talare. Jag och en kollega på en annan institution kontaktade eventkoordinatör för kongressen för att uttrycka vad vi kände. Denne lovade återkomma till oss och ett par veckor senare fick vi till svar att rektor var informerad om våra invändningar men att bokningen beslutats kvarstå, eftersom ämnet inte var relaterat (Bard skulle prata om digitalisering).

Snabbt såg vi till att gruppen administratörer med olika placering inom universitetet men med tanken gemensam att "kommer Alexander Bard, kommer inte vi" blev stor nog att inte kunna ignoreras. Vi rustade för namnlistor och att gå till pressen och en och annan

bitter kommentar om beslutet växlades mellan oss. Min kollega skrev ett ännu skarpare mejl till eventkoordinatör och undrade vad som skulle vara mest effektivt, namnlistor eller att gå till GP?

DEN HÄR GÅNGEN tog det skruv. Efter en timme kom ett nytt besked. Tf. universitetsdirektör hade beslutat att avboka Bard! Glädjen och segerryan bland oss inblandade gick inte att ta miste på. Vi hade lyckats! Vi kunde påverka! Min kollega såg till att skriva ett berömande mejl till beslutsfattarna och förklarade att nu kunde vi åter vara stolta över vår arbetsplats, över vårt universitet, som hade gjort det rätta och tagit ställning.

Och jag träffade eventkoordinatör, som jag arbetat med lite för ett par år sedan, häromdagen, och efter kramen jag fick förstod jag att det inte fanns några hard feelings efter vårt uppror.

Slutet gott, allting gott. Nu gäller det väl bara att hitta en ny talare? Eller: Nej.

Ni läste väl om #akademiuppet i SvD? Där har universitetet verkligen något att jobba på och vi förväntar oss att alla ställer upp, inte bara administratörer. Inte bara kvinnor. Nu kör vi.

MARIA BJÖRKEVIK
UTBILDNINGSHANDLÄGGARE
PÅ INSTITUTIONEN
FÖR NEUROVETENSKAP OCH
FYSIOLOGI

Efter en timme kom ett nytt besked. Tf. universitetsdirektör hade beslutat att avboka Bard! Glädjen och segerryan bland oss inblandade gick inte att ta miste på. Vi hade lyckats!

MARIA BJÖRKEVIK

MÅNADENS LÄTTRIMMADE AFORISM

Ett allmänmänniskt dilemma:

Det är, för en tank-spridd, ett förtret, att inte minnas vad man vet.

Om en kopiös vetenskaplig fanatism:

I en klonad forskarklan är vad fan mest likadan.

Guido Satir
Alias Guy Heyden,
professor emeritus.

Ballongen

Oemotståndlige Man.
Centrum för Livet,
Universum och Allting.

Du vet vem du är.
Geniernas geni.
Alfahannen,
charmören.

Du som har rätt.
Du som har rätten.
Är rätten.

Akademins nav,
the Great man.
Den upphöjde
Den uppblåste
på över i genom
av osynlig kvinna

(Schh...)

En till
och en till.

(Schh...schh)

Mmm. En till!
Ooops. En till.
Ajajaj. En till?

POFF!

HELENA

Barnen överraskar

Ständigt överraskad och utmanad. Det är tjustringen med att intervjua barn i forskningssammanhang, menar Sifa Cakmak Teloglu. Som gästdoktorand på Utbildningsvetenskapliga fakulteten studerar hon förskolebarns uppfattning om både teknik och vänskap.

Text: KARIN FREJRUD Foto: JOHAN WINGBORG

Sifa Cakmak Teloglu

Ålder: 28.

Yrke: Gästdoktorand på institutionen för pedagogik och specialpedagogik.

Från: Turkiet.

Familj: Min man Ugur, mamma, pappa, två syster och en bror.

Fritid: Promenera. Det är både en hobby och en vana. Jag promenerar när jag är glad eller ledsen, när jag behöver tänka på min forskning eller vila tankarna.

HÖSTEN HAR FÖRSVUNNIT i ett rasande tempo. I mitten av januari packar Sifa Cakmak Teloglu resväskorna och beger sig hem till Turkiet igen för att fortsätta med sina doktorandstudier på Hacettepe universitetet i Ankara. Det är med visst vemod hon lämnar Sverige och Göteborg efter ett givande halvår.

- Jag trivs fantastiskt bra. Jag har fått lära mig så mycket, gått flera intressanta kurser, träffat internationella forskare och skaffat både nya vänner och kollegor.

En av anledningarna till att Sifa Cakmak Teloglu valde just Sverige för sitt Erasmus-utbyte var den höga kvaliteten på den svenska förskolan. Den andra anledningen var att Göteborg och Hacettepe universitet har samverkat i ett Linneaus-Palme projekt. 2015 genomförde universitetslektor Ann-Katrin Swärd ett lärarutbyte och undervisade doktorander i specialpedagogik. Sifa var en av doktoranderna. Efter det valde hon och hennes man Ugur att komma till Göteborg.

- **DEN SVENSKA FÖRSKOLAN** håller toppklass. Jag ville lära mig om hur det svenska skolsystemet fungerar och om hur förskolan blivit så framgångsrik, berättar hon.

Sifa Cakmak Teloglus forskarområde är just förskolebarn och olika infallsvinklar på deras lärande. Hon konstaterar att det svenska förskolsystemet skiljer sig markant från det turkiska. Här prioriteras utevistelse och fri lek och pedagogerna är många. I Turkiet har ofta en lärare hand om 20-25 elever. Förskolan är statlig och erbjuds från tre års ålder.

Sifa Cakmak Teloglu skrev sin mastersuppsats om särskilt begåvade barn och hur de hanterar moraliska dilemman. Intresset för ämnet väcktes då hon läste en bok om Hitlers barndom, om hans tidiga passion för måleri som krossades då han inte blev antagen till konstnärsskolan.

- Han var ju inte ond som barn. Och det väckte tankar hos mig om att det inte räcker med att vara intelligent, du behöver moraliska principer också. Så hur tänker särskilt begåvade förskolebarn kring moral? Hanterar de moraliska dilemman annorlunda än normalbegåvade barn?

DET VISADE SIG att de särskilt begåvade barnen faktiskt gjorde det. Sifa Cakmak Teloglu blev själv förvånad över vilket djup barnen visade i sitt moraliska resonering. I sin studie intervjuade hon två grupper av förskolebarn, en grupp som fått höga poäng på IQ-test och en grupp som klassades som normalbegåvade. De fick sedan ta ställning till olika moraliska dilemman utifrån en kort historia. Men det var inte själva beslutet - utan vägen till beslutet, hur barnen resonerade kring

dilemman - som var fokus för studien. Sedan bedömdes svaren utifrån en 6-gradig skala skapad av Lawrence Kohlberg (moral development theory, 1958).

- Flera av de särskilt begåvade barnen nådde en 5:a. Det är många vuxna som inte ens når dit, enligt Kohlberg, säger Sifa Cakmak Teloglu.

- Jag blev överraskad över vilken känslighet barnen visade kring ämnet. Det visade sig att de tänker väldigt mycket på moraliska frågor och att de känner sig väldigt ensamma om att ha de här tankarna.

Att använda förskolebarn i forskningsstudier är både givande och utmanande, menar Sifa Cakmak Teloglu. Det går aldrig att förutse vart en intervju ska leda och det kan vara svårt att få de små barnen att hålla fokus på det som frågorna gäller.

- Men det är otroligt roligt att intervjua barn. De är väldigt kreativa och överraskar en hela tiden. Plötsligt kan de börja prata om sin födelsedag eller sin kusin så det blir aldrig förutsägbart, säger hon och skrattar.

Sedan Sifa Cakmak Teloglu kom till Göteborg har hon varit inblandad i två nya forskningsprojekt. Ett handlar om förskolebarns inställning till teknologi och ett om deras syn på vänskap. Det rör sig om två jämförande studier som sker parallellt i både Sverige och Turkiet och där 50 barn intervjuas i respektive land.

- Det är roligt eftersom jag kommer fortsätta jobba med detta hemma i Turkiet och bland annat intervjua flera av förskolebarnen.

SIFA CAKMAK TELOGLU är uppvuxen i Hatay i södra Turkiet. Hon beskriver hemstaden som en vacker medelhavsstad med mycket multikulturella influenser. Här blandas olika religioner och folkslag vilket skapar en kreativ miljö. Atmosfären från hemstaden samt föräldrarnas engagemang och livliga diskussioner med de fyra syskonen har präglat henne mycket.

- Pappa var rektor och lärare på min skola och han är min idol. Han gjorde alltid allting för barnens bästa. Mamma fanns hemma och var som vår lärare också, hon pratade mycket med oss om allt från natur, moral, religion till fysik.

Att läsa vidare föll sig alltså naturligt. Själv hade Sifa Cakmak Teloglu också siktet inställt på läraryrket till en början, precis som sin pappa. Men redan under det första året på universitetet insåg hon att en akademisk karriär skulle passa henne bättre.

- Jag är väldigt nyfiken som person, jag älskar att läsa, ta reda på saker och att skriva.

- Dessutom kände jag att läraryrket är så ansvarsfullt. Nu kan jag ändå hjälpa barn genom att vara den som utbildar deras blivande lärare, konstaterar hon. ■

Ny på jobbet

(ej adjungerade professorer, docenter eller seniora professorer)

Gunnar Almekvist är ny professor i kulturvård med inriktning mot hantverksvetenskap.

Henry Ascher är ny professor i folkhälsovetenskap. Han arbetar med socialt betingade skillnader i hälsa och ohälsa och hur man kan motverka det.

Martin Berntson är ny professor i religionsvetenskap och teologi med inriktning mot kyrkohistoria.

Anna Blad är ny administrativ chef på Valand.

Andrea Castro är ny professor i spanska. Hon forskar bland annat om argentinisk sekelskifteslitteratur.

Mia Höglund-Melin är ny universitetslektor i scenisk gestaltning med inriktning på scenframställning.

Bengt Kristensson Ugglå är ny gästprofessor i personcentrerad vårdfilosofi.

Annica Kronsell är ny professor i samhällsvetenskapliga miljöstudier.

Lars Kölby är ny professor i plastikkirurgi mot kraniofacial kirurgi.

Ulrich Lange är ny professor i kulturvård, särskilt bebyggelsehistoria, med placering vid institutionen för kulturvård.

Frauke Rohden är ny biträdande forskare i vetenskapsteori inom Wallenbergprojektet om Citizen science.

Anja Smits är ny professor neurologi med särskild inriktning neuro-onkologi.

Utmärkelser

Varje år publiceras en lista över den procent forskare i världen som citeras allra mest, baserad på data från referens- och citeringsdatabasen Web of Science. 2017 års lista består av 3 538 forskare från hela världen, varav fyra är från Göteborgs universitet. Tre av dem, **Kaj Blennow**, **Karl Swedberg** och **Henrik Zetterberg** är verksamma vid Sahlgrenska akademien. Kaj Blennow och Henrik Zetterberg leder tillsammans forskningsgruppen för neurokemisk patofysiologi och diagnostik. Karl Swedberg är välkänd för sin forskning kring hjärtsvikt och hjärtinfarkt. Den fjärde, **Henrik Nilsson**, docent i biologi, bedriver forskning som genom dna-baserad identifikation studerar svamp från jord- och vattenprover.

Anders Herlitz, som är forskare i praktisk filosofi, har tilldelats Sissela Bok Ethics and Population Research Prize som delas ut av Harvard Center for Population and Development Studies.

Kaj Blennow, professor i neurokemi, är en av två mottagare av Nordiska medicinpriset 2017. Han får priset för sina grundläggande studier av biomarkörer för Alzheimers sjukdom och andra neurodegenerativa sjukdomar, och för sina epokgörande studier om molekylära mekanismer vid Alzheimers sjukdom. Priset ges även till Gunhild Waldemar, Köpenhamns universitet. Nordiska medicinpriset delas ut årligen av Stiftelsen för Nordiska Medicinpriset i samarbete med Folksam, och är ett av Nordens största

ta medicinpriser. Prismedan är en miljon kronor.

Roger Sälljö, professor vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, har utnämnts till hedersdoktor vid Universitetet i Agder, Norge.

Tidningen *Aktuell Hållbarhet* har utsett 33 unga hållbarhetstalar i Sverige. En av dem är **Linnéa Lundmark**, projektledare på GMV, Göteborgs miljövetenskapliga centrum, som arbetar som nätverkskoordinator för SDSN Youth. Syftet med SDSN Youth är att mobilisera världens unga i arbetet med Agenda 2030. SDSN står för Sustainable Development Solutions Network där GMV driver den regionala noden för norra Europa.

Torbjörn Ott disputerade nyligen vid tillämpad IT med avhandlingen *Mobile phones in school: From disturbing objects to infrastructure for learning*. Avhandlingen har nu blivit vald till favorit av *Skolportens* lärarpanel som består av lärare, specialpedagoger, skolledare med mera. *Skolporten* är en populärvetenskaplig tidskrift om forskning och utveckling i skolan och förskolan.

Göran Kurlberg, docent i kirurgi vid institutionen för kliniska vetenskaper, blev nyligen gästprofessor vid Trihuvan University Teaching Hospital i Kathmandu. Där ska han nu bistå i utvecklingen av universitetets växande kliniska forskning.

Katarina Gårdfeldt har av regeringen utsetts till ny föreståndare för Polarforskningssektariatet.

Hon tillträder tjänsten den 1 januari 2018. Beslutet innebär att hon slutar som föreståndare för GMV, Göteborgs miljövetenskapliga centrum.

Puja Shahrouki har fått pris för bästa projektarbete av Läkaresällskapets Kandidat- och underläkarsällskap. Hon får priset för projektet *Kindlin-2 deficiency induces hypertrophy and metabolic changes in cardiomyocytes*.

Ingmar Skoog, professor i psykiatri med inriktning mot socialpsykiatri och epidemiologi vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi, och föreståndare för universitetets centrumbildning AgeCap, är en av fem som har chans att utses till Årets Senior. Bakom hederstiteln står intresseföreningen SPF Seniorernas medlems-tidning, som varje år låter sina drygt 250 000 läsare rösta om saken. Enligt tidningens motivering är Ingmar Skoog en viktig person för produktionen av fakta och bevis som genomskäddar myterna om äldre.

Anna Reymer, institutionen för kemi och molekylärbioologi, är en av två forskare som fått anslag från Hasselblad Science, Hasselbladstiftelsens naturvetenskapliga gren. Hon får 1 miljon kronor för sin forskning inom beräkningsbiokemi med fokus på att utveckla och tillämpa molekylära modelleringsverktyg. Den andra forskaren är Hana Dobšicek Trefna, Chalmers.

Rune Andersson, professor i global hälsa vid institutionen för bio-

medicin, fick tidigare i höstas ta emot priset TianShan Award for Foreign Experts i Urumqi, Kina. Bakgrunden till priset är ett samarbete som pågått sedan 2003, som omfattar forskning med doktorandprojekt, fältstudier för studenter på läkarprogrammet och arrangerade seminarier.

Diabetesforskaren Marcus Lind, docent vid institutionen för medicin, har tagit emot Svenska Läkaresällskapets Jubileumspris, på 150 000 kronor. Han fick priset för banbrytande kliniska prövningar inom typ 1- och typ 2-diabetes i syfte att förbättra behandlingarna för dessa sjukdomar. Priset delades ut vid Läkaresällskapets Årshögtid den 14 november.

Professor Deliàng Chen, August Röhss-professor vid institutionen för geovetenskaper, har som utländsk medlem valts in i den kinesiska vetenskapsakademien (Chinese Academy of Sciences, CAS). Det är få förutnat: Medlemskap i CAS är Kinas högsta akademiska titel i vetenskapliga och tekniska områden. Det finns endast 800 medlemmar, varav 92 kommer från andra länder. Närmast kan CAS beskrivas som Kungliga Vetenskapsakademien och fungerar som avancerad tankekedja till den kinesiska regeringen i frågor om vetenskap och teknik.

Anslag

Projektet Morötter och piskor inom sjöfarten för att uppnå miljö kvalitetsmål har tilldelats 6,4 miljoner kronor av Trafikverket och Vinnova. Syftet med projektet är att före-

slå kostnadseffektiva kombinationer av styrmedel som kan bidra till att uppfylla följande miljö kvalitetsmål som riksdagen har beslutat om: begränsad klimatpåverkan, frisk luft, bara naturlig försurning och ingen övergödning. Projektet ska vara klart vid utgången av 2019.

Forskare vid Göteborgs universitet får totalt drygt 56 miljoner kronor i bidrag i årets utdelning från Cancerfonden. Nästan hälften av dessa medel är nya beviljade bidrag. Följande forskare har fått medel: **Karin Ahlberg**, **Mats Brune**, **Annica Almståhl**, **Liu Beidong**, **Pernilla Dahm Kähler**, **Jan-Erik Damber**, **Eva Forssell-Aronsson**, **Claes Gustafsson**, **Ola Hammarsten**, **Gunnar C Hansson**, **Jonas Hugosson**, **Per Lindahl**, **Magnus Lindh**, **Kent Lundholm**, **Jan Lötvall**, **Stephan Mäier**, **Mikael Molin**, **Mikael Nilsson**, **Ola Nilsson Wassen**, **Lars Palmqvist**, **Giovanni Solinas**, **Annika Strandell**, **Ulf Strömberg**, **Karin Welén** samt **Changlian Zhu**.

Forskningscentrumet SCDI (Swedish Center for Digital Innovation), som är knutet till informatikavdelningarna vid Göteborgs universitet och Umeå universitet, har tilldelats 1 miljon kronor från Stiftelsen Seydlitz MP bolagen för ett nystartat projekt i syfte att kartlägga och exploatera digitala ekosystem och nätverk i den svenska skogsindustrin.

Johan Lundin, docent på institutionen för tillämpad IT, har tillsammans med kollegor från fem andra lärosäten tilldelats närmare 12 miljoner kronor i VR:s utlysning inom utbildningsvetenskap för ny forskarskola.

Maureen McKelvey, professor på institutet för innovation och entreprenörskap på Handelshögskolan, var den enda vid Göteborgs universitet som tilldelades Vetenskapsrådets särskilda rådsprofessorsprogram. Totalt var konkurrensen stenhård. Av totalt 112 ansökningar beviljades 10, vilket ger en beviljandegrad på 9 procent. Karolinska institutet tog hem flest bidrag. Det tioåriga bidraget till McKelvey ligger på totalt 50 miljoner kronor.

Vetenskapsrådet har utdelat följande medel inom utbildningsvetenskap: **Dean Barker** får närmare 6 miljoner kronor för projek-

tet *Att röra sig annorlunda: Utveckling av en icke-dualistisk teori om lärande av rörelser*. **Peter Korp** får 4,5 miljoner kronor för *Diskurser om kropp, hälsa och vikt bland lärare i idrott och hälsa*. *Nationell forskarskola i samtida utmaningar för barnpedagogiska institutioner* med **Niklas Pramling** som koordinator, får 11,6 miljoner kronor och *Forskarskolan kvantitativa forskningsmetoder i utbildningsvetenskaplig forskning* med **Monica Rosén** som koordinator får 11,9 miljoner kronor.

18 forskare vid Göteborgs universitet har tilldelats drygt 60 miljoner kronor från Vetenskapsrådets utlysning inom natur-

och teknikvetenskap. **12 forskare vid Naturvetenskapliga fakulteten** har tillsammans beviljats drygt 36 miljoner i anslag från Formas. I november tog Formas beslut om bidrag i utlysningarna för forsknings- och utvecklingsprojekt, framtidens forskningsledare samt mobilitetsstöd till unga forskare.

Nya böcker

Maria Montessori om opinionsbildare
Montessoris pedagogiska imperium. Kul-

turkritik och politik i mellankrigstidens Montessorirörelse, så heter en bok av Christine Quarfood, professor i idé- och lärdomshistoria, som handlar om Maria Montessori som kulturkritisk opinionsbildare under mellankrigstiden. Bland annat tar boken upp hennes tio år långa samarbete med Benito Mussolini.

– Det finns en paradox med Montessori: hon vill ge barnen frihet, men tillät inte sina anhängare någon större frihet. De måste följa hennes direktiv. Hon försöker bygga upp sin rörelse nästan som ett imperium. Montessoripedagogiken förbjöds i Tyskland 1936 och Italien följde snart efter. Maria Montessori fortsatte dock att arbeta för fredsfrågor.

Informationssäkerhet och organisationskultur

heter en ny bok där forskare från GU och Totalförsvarets forskningsinstitut medverkar. Bakgrunden är att behovet av att kunna hantera information ökar samtidigt som det mänskliga beteendet utgör en allt större säkerhetsrisk. Dagens tekniska lösningar räcker inte för att skydda känsliga uppgifter. Istället bör vi skapa en säkerhetsmedveten kultur på våra arbetsplatser, menar forskarna.

Ny bokserie om kulturarv

Med start nästa år kommer en serie på cirka 50 böcker om kritiska kulturarvsstudier att börja ges ut av Cambridge University Press. Bland de forskare som är med i projektet märks GU-professorerna Kristian Kristiansen och Ola Wetterberg. Bland seriens teman finns kulturarv efter krig, kulturarvets digitalisering, kulturarv och rättigheter samt minoriteters kulturarv. Seriens syfte är att öka medvetenheten om behovet av att kritiskt analysera och förstå hur kulturarv används idag.

Vinn biobiljetter!

Läs tidningen och var med och tävla. Bland alla som svarar rätt drar vi vinnare som får ett presentkort på två biobiljetter vardera. Lycka till!

1. Vilken typ av mat gillar Victor Lapuente mest?
2. Hur många böcker finns i den Iberoamerikanska samlingen?
3. Vad kallas Jan Cardells ljudinstallation?
4. Vad tycker Sifa Cakmak Teloglu om den svenska förskolan?
5. Hur många följare har Politologerna på Twitter?

Mejla ditt svar till gu-journalen@gu.se. Ange var du arbetar och din postadress så att vi kan skicka biobiljetterna om du vinner. Vi publicerar vinnarna i nästa nummer.

Förra numrets vinnare av biobiljetter är: **Tommy Hillman**, verksamhetscontroller, Planerings- och uppföljningssektionen, **Ann-Charlotte Karlsson Lind**, sektionsassistent, Arbets- och miljömedicin, **Katarina Pilgren**, biblioteksassistent, Humanistiska biblioteket
Förra numrets rätta svar: **1.** Fredrika Lagergren Wahlins förebild är Axel Oxenstierna (men också Bo Rothstein). **2.** Rektorn vid universitetet i Belgrad heter Vladimir Bumbaširević. **3.** Den äldsta doktorn vid årets promotion var 70 år gammal och den yngsta var 29 år. **4.** Den tvååriga utställning som Kungliga biblioteket planerar i Japan handlar om Pippi Långstrump. **5.** ORE är förkortning på Oxford Research Encyclopedias. GU Journalen gratulerar vinnarna!

Lyxigt jobb

Varje vecka går Louise Jenninger runt i forskningsgruppen på avdelningen för medicinsk kemi och cellbiologi och diskuterar vad som måste köpas in för att köra alla tester.

Hon är biomedicinsk analytiker och en del av hennes ansvar är att hålla labbet så välfungerande som det bara går.

Det är Louise Jenninger som håller koll på labbet.

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

EN BMA, alltså en biomedicinsk analytiker, jobbar med att göra kemiska analyser av exempelvis, blod-, urin- och ledvätska, ofta på sjukhuslabb.

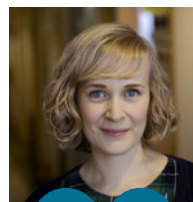
- BMA:erna är en viktig del av vårdkedjan, många diagnoser inom sjukvården ställs ju utifrån dessa prover, förklarar Louise Jenninger. Men BMA:er kan även jobba inom läkemedelsindustrin eller, som jag, vid ett lärosäte. En del av mitt arbete går ut på att underlätta för dem som arbetar i vår forskargrupp så att de kan koncentrera sig på sitt jobb. Det gör jag genom att se till att labbet är så välorganiserat som möjligt, så att det är lätt att hitta samt att allt material som behövs finns på plats.

Louise Jenninger började jobba

vid Sahlgreiska akademien för två år sedan när hon precis blivit klar med sin utbildning.

- För att kunna tolka resultat och förstå hur man bäst ska utföra en studie, måste man sätta sig in i bakgrunden till forskningsprojektet. Det gör att man hela tiden lär sig en massa nytt. Jag gjorde exempelvis mitt examensarbete här på avdelningen, i Maria Falkenbergs grupp, och fick då insikt i hennes forskning.

DEN HANDLAR bland annat om hur det dna som finns i mitokondrierna, alltså cellernas kraftverk, kopieras, något som exempelvis har betydelse för hur vi åldras. När en tjänst utlystes här kändes det därför naturligt att söka den.

Många som kommer hit tycker att det är lite lyxigt att vi finns.

LOUISE JENNINGER

Louise Jennings arbetsuppgifter är väldigt varierade. Förutom att utföra olika typer av analyser, göra inköp och se till att ordning hålls i labbet, hålla ordning på labbet handleder hon också ny personal, och informerar exempelvis om labbets rutiner samt introducerar utförandet av vissa analyser.

- **MEDICINSK FORSKNING** är väldigt internationell och de som arbetar eller studerar här kommer från jordens alla hörn. I andra länder verkar det inte vara lika vanligt med BMA:er som hjälper forskningsledaren med det praktiska. Många som kommer hit tycker därför att det är lite lyxigt att vi finns.

Havet angår oss alla

I slutet av november samlades havsforskare från hela Sverige på Tjärnö marina forskningsstation för att diskutera trender och framtidsutmaningar inom den marina forskningen. Nytt för i år var att konferensen även riktade sig till forskare utanför naturvetenskapen.

HAVSFORSKNINGSDAGARNA är ett återkommande evenemang som i år arrangerades av Svenska Havsforskningsföreningen i samarbete med Hav och samhälle vid Göteborgs universitet. Årets konferens hade ett bredare perspektiv och riktade sig till både naturvetare och samhällsvetare.

- Vi vill bidra till att öppna upp evenemanget för all havsforskning, inte bara den naturvetenskapliga, säger Malin Karlsson som är projektledare på Hav och samhälle.

Programmet fokuserade på framtidsutmaningar och

trender inom den marina forskningen. Huvudtalare var Marie Stenseke, kulturgeograf vid GU, Martin Visbeck från The Cluster of Excellence Future Ocean, och Sverker Jagers, föreståndare för Centrum för studier av kollektivt handlande (CeCAR) vid GU. Utöver detta gavs ett stort antal presentationer om aktuella forskningsprojekt inom de marina naturvetenskapliga disciplinerna, men även från det samhällsvetenskapliga fältet. Den mest annorlunda presentationen i sammanhanget levererades av litteraturvetaren Linda Karlsson Hammarfelt från Göteborgs universitet. Hon forskar om öar i Östersjön som platser för tillflykt, och hur detta återspeglas i samtidslitteraturen.

- **DET VAR ETT** väldigt uppskattat inslag som lyfte fram kulturens roll och hur havet påverkar oss människor på så många olika sätt, säger Lena Viktorsson som är ordförande för Svenska Havsforskningsföreningen.

Många av presentationerna

Martin Visbeck från The Cluster of Excellence Future Ocean samtalar om Tjärnöns möjligheter som forskningsstation med Martin Larsvik från Sven Lovén centrum för marin infrastruktur.

visade annars på olika typer av problem när det gäller exempelvis syrehalt i haven, överfiske och rester av läkemedel i svenska vatten. I en avslutande paneldiskussion om framtidens utmaningar blev det en debatt om hur forskare kommunicerar kring de här frågorna. Martin

Visbeck från Kiel efterlyste mer havsoptimism.

- Människor älskar havet och det gör vi också. Vi måste prata om havet på ett annat sätt, göra det intressant och inte bara fokusera på problemen.

Text o Foto: **ALBIN DAHLIN**

GU Journalen

CHEFREDAKTÖR & ANSVARIG UTGIVARE
Allan Eriksson
031-786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & STF ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren
031-786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF
Johan Wingborg
070-595 38 01
johan.wingborg@gu.se

LAYOUT
Anders Euren
031-786 43 81
anders.euren@gu.se

Adress: GU Journalen, Göteborgs universitet Box 100, 405 30 Göteborg **E-post:** gu-journalen@gu.se **Internet:** gu-journalen.gu.se
Upplaga: 5 200 ex **ISSN:** 1402-9626 **Material:** För obeställt material ansvaras ej. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan.
Adressändring: Gör skriftlig anmälan till redaktionen. **Tryckeri:** Billes Tryckeri AB.

ÖGONBLICKET

**NÄSTA
NUMMER**
UTE I
MITTEN AV
FEBRUARI

Vad: Open Week – Göteborg Designfestival 2017.

Var: Högskolan för design och konsthantverk.

När: Den 20-26 november.

Kort beskrivning:

HDK, Högskolan för design och konsthantverk, bjöd på drygt nittio utställningar, event, workshoppar och samtal kring design. På bilden samtalar Maria Sjöstrand, universitetslektor vid HDK vid Steneby, med Sara Henriksson, som går tredje året på det konstnärliga kandidatprogrammet Textil – kropp – rum. I Dals Långed har HDK även kandidat- och masterutbildningar i möbeldesign och metallgestaltning förutom Textil – kropp – rum. Foto: Johan Wingborg